

да в н и и т в о
в о ж д о б р а к н и м е к а
в н р а ї н с ь ю е ж в и

РАВЛЬ ПЛЮ

НАЗУСТРІЧ
ЖИТТЮ



О. РАВЛЬ ПЛЮ І. Т.

НАЗУСТРІЧ ЖИТТЮ

**З ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ ПЕРЕКЛАВ
ЯРОСЛАВ ЧУМА**

УКРАЇНСЬКЕ ВИДАВНИЦТВО „ДОБРА КНИЖКА“

140 ВИПУСК

НА ЧУЖИНІ 1950

НАЗУСТРІЧ ЖИТТЮ

На початку 1924 року повідомили нас провідники „Союзу Французької Католицької Молоді“ й „Апостольства Молитви“ про необхідну потребу відповідної книжки для роздумувань молодим людям. „Скрізь із великим успіхом — так писали — заохочуємо еліту молоді до роздумувань, але не маємо що дати їй в руки“.

Книжечку до роздумувань для молоді??? Чи не надто сміливі ці задуми?

Хто зна, чи й ми самі не вважали б цієї думки за недозрілу, коли б зовсім ненадійно не виступили в її обороні найбільш до цього покликані.

В часі ювілейного відзначення двадцять'ятьліття католицького товариства молоді з Саон-ан-Люар, що відбувалося в половині 1925 року, один із молодих, рекомендуючи у своїм рефераті часте св. Причастя і замкнені реколекції, продовжував своє слово дослівно ось так:

„Чи це обіймає вже всі наші завдання? Ні. Людина є потужна тільки тоді, коли молиться і роздумує. Молитва і роздума — це два стовпи внутрішнього життя; відкладімо, відсуньмо один із них і внутрішнє життя замовкне або стане на однім місці, іншими словами кажучи, завмре зовсім. Горе нам, молодим католикам, що хочемо бути елітою, коли не будемо молитися і роздумувати“. І відповівши на можливі закиди в цій справі — цей відважний промовець закінчив своє слово таким заклик до приявних на зборах священників:

„Ні, ми не хочемо улюбленої в наших часах пересічності і половинності. Ми хочемо того, що інтегральне і довершене, ми хочемо бути святими! І тому сміємо просити провідників наших душ, щоб мали відвагу вимагати від нас багато і сподіватись від нас багато, щоб старалися зробити з нас святих“.

Так промовляв і просив цей шляхетний юнак, але цього не говорив він лише в своїм імені. За ним стоять і його устами говорять сотки і тисячі. Бо хоч знаємо добре, що і сьогодні є чимало молодих, для котрих вершок мрій є забава і спорт чи ще нижчий рід уживання, то добре знаємо, що ті поверховні, ті малодушні й сліпі люди не творять не тільки цілости, але навіть більшості теперішнього молодого покоління. Від кільканадцяти літ серед теперішньої молоді по-

чало щось діятись і щось безупину діється. Якесь могутнє надхнення підносить вище серця й освітлює людські душі. Великий більшість став уже противним і набрид матеріялістичний світогляд і вона з тугою починає дивитись угору. А є вже й такі, що явно й рішуче вступили на стрімку стежку повного християнства. Вкінці є ще інші, досі щоправда нечисленні, але з дня на день росте їхній гурт, які кажуть собі і Богові те, що так ясно висловив вище згаданий відважний представник молоді: хочемо бути святими.

А тому, що до правдивої чесноти, а тимбільше до святости, роздумування є необхідним, подаємо молодим те, чого домагалися. Написана ця книжка так, що кожний знайде в ній відповідну лектуру. Ті, що тільки почали шукати і тужити, нехай хоч на хвилю зупиняють на ній свій зір і нехай подумують над тим, що прочитали. Ті, що вже знайшли і впевненою ногою йдуть по царській дорозі віри і чесноти — нехай посвятають їй щодня чверть години роздуми. Ті, що їх Господь кличе ще вище, нехай помагають собі нею, як руховик спортовим приладдям а пізніше нехай ідуть туди, куди кличе їх святий Дух. Одні лише не знайдуть у цій книжечці нічого: ті, що не мають інших очей крім очей тіла, так як у звичайних тварин. Ті люди, на жаль, нічого не бачать понад дочасність і землю, для них першим і останнім словом їх змагань є змислова приємність. Але для них нема що писати, нема що про них і говорити. На щастя є їх шораз менше в сьогоднішнім світі, а ті останки, що ще сновидають — не являють собою життя, тільки смерть, це морітурі (приречені на смерть).

Ми віримо в життя і тому пишемо для живих.

Нехай ласкавий Господь допоможе, щоб молоді серця, якими Він так дорожить, знайшли в цій книжечці хоч дрібку сили і світла. А коли раз підуть на святу дорогу молитви, нехай провадить їх тим спасенним шляхом найліпша їх покровителька і наймиліша ненька „Зоря досвіття“. Коли „І хто знайде, знайде життя і спасіння в Господі“ (Прем. 8, 35).

КІЛЬКА ЗАВВАГ ПРО РОЗДУМУВАННЯ

Перш за все не лякайтеся цього слова. Не знаючи про те, роздумуємо часто, бо ніщо на світі не діється без роздумування, усе попереджає думка. Роздумуємо, коли йде про якінебудь рішення, роздумуємо при науці, роздумуємо навіть при розвагах. Невже ж тільки одна ділянка могла б обійтися без роздумування, якраз та, в якій живе повня правди і краси, ділянка, в якій б'ють джерела всякого добра і яка дає вічне життя?

Але як тут роздумувати про правди віри?

Дуже просто, бо не повинно бути трудним те, що є неминуче потрібним.

Зразу треба зібрати думки на хвилину і пригадати собі ясно, що стою перед безконечним Богом і Творцем всесвіту; опісля треба попросити свого Бога й Отця, щоб нам допоміг молитися і в молитві пізнати і полюбити передусім Його і Його святу волю. По цьому вступі треба відчитати уважно якийсь розділ із тієї чи іншої книжки чи просто з Євангелії і старатися зрозуміти його зміст. Якщо це є якась подія — уявити собі її в думці і пробувати увійти в її значення і провідну думку. Якщо це абстракційна наука, треба подумати над її змістом, обґрунтуванням і життєвим приновленням. А серед цього всього як можна найсильніше переконувати свій хиткий поверховний розум, що те, про що роздумуємо — це правда, бо чейже тільки правда може бути предметом розумної роздуми. Якщо сильно утвердимось в переконанні, що це і те є правдою, тоді вже зродяться самі собою такі питання: Чи і як я цю правду здійснював? Що треба змінити в житті, щоб жити згідно з тією правдою? Отже, що треба робити на майбутнє?

На ці питання треба дати основну і ширшу відповідь: постановити відповідні й практичні рішення і врешті просити Бога, щоб ці рішення зволив поблагословити своєю ласкою — оце вже й усе, що треба до роздумування. Це не є жодна філософія, ні жодна неперевершена штука; треба тільки трохи доброї волі, тобто відважної волі, треба справді хотіти пізнати й оживити свою віру і до тієї віри принатурити своє життя.

Що дасть така оживлена роздумуванням віра? Вічне життя.

Так, за цю дрібку вправи душі дається все, що без хитань веде до вічного життя. Вона запалює внутрішнє світло, вона розмножує сили духа, вона дає спокій і рівновагу серця, вона розвиває чесноти, вона скріплює людину до корисної діяльності, вона виповняє життя, вона дає щасливу смерть і відчиняє по ній двері неба. „Блаженний, хто роздумує Божий закон; бо він нагадає дерево, що видасть плід у своїм часі“ (Пс. 1, 1—3).

Отже вчи нас, Боже, цього знання святих і веди наші кволі сили на ясні верхів'я духа.

І. НАЗУСТРІЧ ЖИТТЮ

1. »СКАЖИ МЕНІ, ЧИ КОСТІ ТІ ЖИВУТЬ?«

Насамперед хочу запитати, чи ти, молодче, живеш? Іншими словами, чи ти — живий? Чи ти живий, чи вмерлий?

Живий? А вже ж! Невже могла б попасти ця книжечка в руки людини без життя?

Гадаю, розумієш мене! Маю на думці життя, єдине на потребу, Божеське життя, життя самого Бога в тобі... Чи ти живеш цим життям?

Поговорімо щиро. Чи ти є в стані Божої ласки?

Чую, як відповідаючи повторяєш слова св. Жанны д'Арк: „Якщо я не є в стані Божої ласки, нехай Господь наділить мене цим добром. Якщо в ласці Божій живу — нехай Господь зберігає мене завжди в цьому стані“.

Якщо **я не є...**

Невже існує така можливість? Ти, в двадцятім році життя мав би бути в стані тяжкого гріха? Це не правда. Скажи, що це не правда.

А все ж таки, коли б це виявилось правдою... Знаєш спосіб, щоб ні хвилини довше не лишатися в стані гріха. Швидко. З глибини серця покайся і вчини постанову, що при першій нагоді підеш до сповіди. А пізніше справді, як тільки дозволять умовини, йди до священника.

Від сповідальниці відійдеш знову живою людиною.

„Якщо в Божій ласці живу — нехай Господь зберігає мене завжди в цьому стані“.

Це не легка справа, знаю добре. Хтось так сказав: „Стан ласки є станом героїчним“. Проте навіть догма голосить, що кожної хвилини і в найважчій спокусі маю завжди стільки Божої благодати, щоб лишити-

тися вірним, лишитися непорушним, зістатися живим.

Але, щоб це одержати, щоб дістати цю ласку — мушу молитися. Бо тільки один Господь дає перемогу, а тим більше перемогу надприродну.

Боже мій, Маріє, Непорочна Діво! Я є живий, завжди зберігайте моє життя!

2. »ВИЙДИ, ДУХУ НЕЧИСТИЙ!«

(Слова із тайни хрищення)

„Вийди з нього, духу нечистий, і лиши місце святому Духові“ — так молився наді мною священник.

Яка ясність, яка ядерність вислову! Прийшовши на світ із тавром первородного гріха, я був під пануванням диявола хоч би в тому значенні, що я не мав освячуючої ласки, яка через спеціальну і повну любови приявність Бога спричинює те, що в мені живе неподільно Пресв. Трійця.

Треба було окремої Тайни, щоб відібрати дияволу владу наді мною, щоб привернути мені Божі привілеї, щоб дати мені те, що Господь хотів дати на початку Адамові, не числячи природних дарів тіла і душі, тобто надприродне життя, це незрівняне багатство, яке чинить те, що Він, Господь, живе в самій глибині мого існування, оскільки не маю тяжчого гріха.

Ця Тайна — то св. хрищення. Того дня, коли я її доступив, священник, заступник Бога, наділений всемогутністю Спасителя, проказав наді мною ті нечувані, подивугідні, повні правди і дуже спасенні слова: „Вийди з нього, духу нечистий, і лиши місце святому Духові“. А силою слів самого обряду: „Я тебе хришу“, — здійснилася ця неправдоподібна переміна: диявол утратив наді мною владу, а св. Дух і неподільна Пресвята Трійця ввійшли тріумфально до моєї дитячої душі.

Якщо в цій хвилині, хвилині, що тепер минає, маю освящаючи ласку — **то сам Бог живе в мені.**

3. БОЖА ПРИЯВНІСТЬ У ДУШІ

Одного разу запитано в катакомбах: хто мав би відвагу занести Пресв. Евхаристію людині, що вмирає? Треба вийти на світло денне, перейти поганське місто, і глянути небезпеці в вічі. Хто зна... Зголошується Тарзикій. Дають йому чашу з хлібом життя і Тарзикій іде.

На вуличному закруті бавляться його товариші. Кличуть його: „Ходи з нами“. — „За хвилину, покищо не можу“.

Хлопці не відступають від свого.

„Але що з тобою діється? Чи несеш який скарб?“

Погани збираються в гурт. Під ударами каміння Тарзикій паде без життя.

У св. хрищенні мені також дали самого Бога на дорогу життя. Приявність св. Духа, неподільної святої Трійці в моїй душі не є менше дійсна ніж приявність св. Чоловіцтва в пресв. Евхаристії. Одна є духова (приявність духа нагадує приявність душі в тілі), друга матеріальна, тілесна. Але обидві є однаково правдиві і реальні.

Отже... Отже чому ж не маю цієї самої пошани для дійсної духової приявності Бога в моїй душі, як і для дійсної евхаристійної приявності? Треба скінчити раз із тією нелогічністю.

Бог є в мені приявний; мушу цю приявність шанувати, отже не допускатися тяжкого гріха. А чим же є тяжкий гріх? Відверненням слів св. хрищення: „Вийди з мене, св. Душе! Верни до мене, нечистий духу!“ Який жах!

Бог є в мені приявний: мушу цю приявність пошанувати. Перед дійсною евхаристійною приявністю горить безупину лямпадка. Пам'ятатиму, як не завжди, то щонайменше час до часу, що Бог є справді приявний у моїй душі, що я — живий, що я є живим кивотом..., що я є живий кивот Його!

4. СВЯТИЙ ХРИСТОФОР

Христофор є перевізником над рікою. Однієї весни, в часі повені, якась дитина хоче дістатися на другий берег. Персвізник бере дитину на плечі. У часі їзди тягар, зразу дуже малий, стає згодом важкий-преважкий. Христофор каже до дитини: „Тяжко нести тебе“. Був це Син Божий.

У тайні св. хрищення Бог віддав себе також і мені. Предивне відзначення, але й величезна відповідальність. Якщо кожне відзначення потягає за собою обов'язки — то наскільки ж більше це!... Дивлюся, як священник несе Пресв. Евхаристію недужому, або як у день Божого Тіла йде під бальдахимом, тримаючи Найсв. Тайни.

Яке зосередження, яке почування глибокої покори, а водночас і незрівняної радості... Приявність Бога в моїй душі, спричинена тайною св. хрищення — є не менш дійсною (правдивою) приявністю від приявності евхаристійної.

Чи я по святому гордий із тієї приявності?

Чи я доволі покірний? Порожнеча затемнює мені вид моєї дійсної величі.

Чи я доволі зосереджений? Подумаю над незмірним зосередженням Ангелів, що побожно схилюлися перед Божим Престолом. Якже ж вони свідомі великого щастя і почестей, які на них спливають від приявного Бога. Невже ж і я не повинен у подібному зосередженні славити Бога, приявного в моїй душі?

Чи ця приявність Бога в моїй душі доволі промінює на зовнішній світ? Бог, що живе в моїй душі, повинен промінювати, наче сонце замкнене в хрусталі.

Зважу мою відповідальність. Хто зна, чи й я також не є „Христофором“, хто зна, чи Бог не довірився й мені на небезпечну дорогу життя?

5. ЗОСЕРЕДЖЕННЯ

Муринський вождь в африканському Беноне втратив двох синів у битві. Щоб не думати про своє нещастя, взяв собі двох невільників, які мали супроводити його від досвіта до ночі. А коли тільки їхній пан починав задумуватися — вони мали грати на бубнах, трясти ноші з мушлями, мали бити в металеві плитки і підносити великий крик.

Добре було б і нам пригадати собі час до часу мету нашого життя: Чи я живу на землі на те, щоб бути тут вічно, чи доведеться її покинути? Але де там! Бубни, коші з мушлями, металеві плитки і голосний рев ідуть за нами безупину крикливим хороводом. Не треба платних невільників. Приголомшливе та всепоглитаюче життя сповняє щодня те саме завдання... Немає ні однієї хвилини, щоб можна подумати про основні справи, про багатства, одержані при св. хрищенні, про моє Боже призначення. У мойому житті є тільки місце для речей маловажних і непотрібних. Тоді, коли обов'язує: шукайте перш за все Царства Божого. Все ж інше це додаток. Для мене — навпаки. Мене захоплює якраз усе інше.

„Зайнявшись посторонніми справами — ми не має-

мо часу призадумуватися над собою. Спробуємо відчислити зі свого життя час, проведений в обіймах брата-сну, і час посвячений маловажним справам, і час непотрібний, і час марно страчений, і час даремно проганий — що ж нам лишиться? Невже більша частина наших пустих вчинків, думок і почувань не прямує по-тайно до того, щоб заслонити перед нашим зором хоч би частину тієї короткої дороги, яка нас веде до смерті“ (Н. Бордо).

6. ПУСТЕЛЯ

„Завжди знайдуть пустелю ті, які
удостоїлися жити в самоті“ (Пскарі)*).

Самота — це батьківщина сильних людей. Наша мовчанка вказує на рівень нашої діяльності. Добро не творить великого гамору, а гамір не творить добра. Мовчанка завжди була прикрасою великої святости. В монастирях вона є обов'язком. Повинна би бути обов'язком скрізь, де прагнуть успішної діяльності.

Скажіть, що вигадали люди, щоб гідно вшанувати перемир'я та геройську смерть невідомого вояка? — Хвилину мовчанки, три хвилини мовчанки. Мовчанка, що настає по перемозі. Добре зрозуміла мовчанка є батьком перемоги. Св. Письмо домагається тільки однієї речі, щоб змінити обличчя світу: не домагається ні великого завойовника, ні законодавчого аеропагу, ні безприкладних намірів. Домагається лише пів години мовчанки.

Оце й усе? Лише це? Невже існує яканебудь пропорція поміж радикальною зміною світу та півгодинною мовчанкою?

Так, існує. Людина не зміняється, бо не задумується над собою. Коли б задумувалася — ні хвилини не лишилася б такою, якою вона є. Марнотравний син не задумувався доти, доки не опинився над їжою для безрог. Тоді з konieczности подумав про себе. І в цій хвилині вже піднісся вгору. „Встану й піду до мого отця“ (Лук. 15, 18). Доволі вже. Довше не може знести свого пониження, свого упідлення. Світ є тим, чим є, і лишається тим, чим є, тільки тому, що не знає пустелі.

*) Внук Ренана, старшина колоніальних військ в Африці, атеїст, навернений під час свого перебування на Сагарі. Убитий на війні в хвилині, коли рішився вступити до чину оо. Домініканів.

У гарячковім і неспокійнім житті нашої епохи немає однієї тихої хвилини, а люди, хоч не хоч, нагадують зігнаний, з'юрмований і крикливий натовп.

Докладу всіх зусиль, щоб кожного дня знайти кілька хвилин самоти, щоб задуматися над глибиною своєї душі. Тоді здалека від усякого гамору, в чуйній мовчанці роздумуватиму над собою в приявності Бога. Викличу гарячий і тривкий акт віри в приявність Бога в мені, започатковану тайною св. хрищення.

7. СВЯТЕ РОЗДУМУВАННЯ

Рідко думаємо про те, про що будемо думати цілу вічність.

Про що думатимемо вічно?

Про Бога. Тут, на землі, про Нього майже не думаємо.

Не думаємо про Бога, якого приявність у нас тут, на землі, дає нам життя ласки — і приявність якого в нас дасть нам на небі прославлене життя. Хто ж на землі думає про те, що є „Божим“, що через св. Тайну хрищення уподібнюється до Бога, стає правдивою Божою дитиною, що носить самого Бога в своїй душі?

Хто ж з тієї людської череди, що товпиться по залізничних двірцях, при входах до викладових залів і театрів, хто застановляється над тим поважно?

Люди не задумуються. Не застановляються ніколи. Не думають ніколи, або майже ніколи про „Єдине, що є на потребу“.

Один з „молодих“*), убитий на війні, залишив такі вагітні думкою записки:

„Завважили Ви, з якою радісною вдячністю вітають кожного гостя: дитина при молитві, жінка при лектурі, чоловік самотний і бездільний?“

Як же тяжко цим гнучким тростинам те, що мусять хвилину подумати, оскільки ліпше почувалися б там, де не треба думати ні застановлятися.

Ох, провести хвилину, одну хвилину в обличчі свого Я. Здається людям, що з цього повмирали б. І є в цьому тїнь правди: щось би в них умерло, вмерло б те сповидне, гнучке, легкодушне, маловажне, легкодум-

*) Н. Рур, католик з переконання, професор філософії у французькій колегії в Могунці. Убитий під час окупації. Життя його описує Л. Констант Блонд.

не, нерозумне життєве наставлення, яке в собі виробили, відколи почали користати з розуму.

Чейже через зосередження наразилися б на те, щоб у жажливім блиску правди побачити вічну і болючу загадку людської мізерії та величі. Яка ж важка в наслідку була б така необережність! Але ні. Люди не такі. Сотворені, щоб, наче птахи, ширяти над верхів'ями, але вдоволитися тільки пташиним мізком, поламали свої крила, воліючи повзати, ніж літати,

Маємо тільки 50 або 60 років свідомого життя. Це небагато, щоб бути чоловіком, а багато, щоб лишитись дитиною. Люди напружують усі свої здібності для тієї мети. Ідуть дорогою, минають красу, не добачають її, минають страждання, не приймаючи його, і з зав'язаними очима біжать до смерти.

Однієї днини впаде осліплююча заслона. І тоді одержать нагороду за свої дитячі зусилля: у хвилині втрати життя пізнають, що творить його справжню вартість.

8. БІЛИЙ ОДЯГ СВ. ХРИЩЕННЯ

Як же дбайливо приготувляла моя ненька перед моїм народженням все те, що мало бути необхідним у перших днях мого життя. Між іншим наготовила також біленьке полотенце, потрібне священникові при обряді св. хрищення.

Священик позначив мене знам'ям св. хреста, виливаючи на моє чоло свячену воду: „Хрищу тебе в ім'я Отця і Сина і св. Духа“. Пізніше, беручи край білого полотенця, сказав: „Прийми цей білий одяг і віднеси в непорочному стані до самого Бога“.

З тим символом білого одягу мого хрищення я зустрівся знову в першому св. Причасті: біле вбрання і білі квіти були символом непорочності і чистоти душі. Тоді я вже ліпше розумів значення того символу.

Бути чистим. Бути без гріха. Принести на Божий суд несплямлений одяг св. хрищення і першого св. Причастя. Втікати від тяжкого гріха, що є єдиним правдивим лихом.

Іти ще далі: виїмковою пошаною окружити „ангольську чесноту“. Оминати, як зарази — думок, поглядів, побажань, розмов, книжок — усього, що могло б порушити чистоту змислів, уяви і серця. Оминати дво-

значних слів, ховзьких розмов, сумнівного товариства, високо нести прапор радісної чистоти. Зберегти ясний погляд, чисті змисли, вгору задивлене серце.

Маріє, найчистіша Ненько, поможи мені лишитись чистим і непорочним!

9. ЗРАДЛИВА ПЕРЕМІНА

Досі душа була чиста і непорочна. Тихо й рівно пробігало спокійне життя. Наче прекрасна ріка, що відбиває в своїх глибинах ясну блакить неба.

А пізніше прийшла нагода... наперед здивування, а опісля бунт. Неспокійна, денервуюча, підступна і темна нагода знову підходить, підсувається. Спокуса мила і зненавиджена водночас знову добувається до душі.

О, ні, не було й мови про те, щоб її послухати. Але мало-помалу почав я менше берегтись, менше молитись. Хто зна, може й сумніви проти віри вдерлися до моєї душі; а одночасно розгорілася боротьба проти надії: „Не витримаєш! Не зможеш бути вірним аж до кінця. Раніше чи пізніше мусітимеш піддатися“.

І може, на жаль, довелося дати згоду... А потім наступив занепад, повне розбиття; зразу повільний, пізніше шораз швидший — жахливе розбиття — упадок у безодню!

Зворушливими словами описав цю перемену автор „Божеської Комедії“:

Дивлюсь на них — аж за одним пігнав,
Стрибнув ураз гад шестиногий лютий,
Свої шість ніг в засудження ввігнав.

Де б міг ліан отак десь обвинути
Стовбур міцний, як двоє ці злились,
Зчепились так, що тяжко це збагнути!

Мов теплий віск, стопились, розпливлись,
Змішали коліри й істоти ознаки,
Де й слід того, чим був хто з них колись.

Тож духи дивлячись на дивні зміни:
Агнелю, що за форму маєш ти —
Не двоє ж вас?... та все ж ти не єдиний!...

Що зі мною діється? Чи душа моя і далі чиста й непорочна? А може й мене дотикають ховзькі кільця гріха, що можуть так сильно і зрадливо спутати людину?

10. ЗАТІМНІННЯ ХРИСТІЯНСЬКОГО ЖИТТЯ

Є люди, які переживають напереміну періоди освятної ласки і періоди тяжкого гріха.

На жаль, отак живе багато християн. Правда, вони мають добрі наміри. Але приходить нагода. Хвилину борються — пізніше падають. (Дай Боже, щоб боролися, іноді падають, не ставлячи найменшого опору). І добре ще, коли негайно бажать підвестися з упадку, коли щирою і покайною сповіддю привертають зрушений лад своєї душі. Іноді навіть добрі католики (якщо можна добрими католиками назвати людей, що так поводяться) лишаються й кілька днів без сповіді.

А коли б я вмер в такому стані? Крім того, яку вартість мають мої заслуги, коли в моїй душі тяжить смертельний гріх? З уваги на те, що стан ласки є засадничою передумовою, щоб придбати справжні заслуги — мої зусилля є даремні і для неба пропащі, якщо лишаюся в стані тяжкого гріха... Тоді наслідую божевільну людину, що має повні жмені золота й кидає його у хфілі глибокої ріки. Коли я не живу, тоді й мої діла мертві. Яка втрата! Який нерозум!

Коли в дні мого першого св. Причастя з глибокою повагою я обіцяв Христові вірність на ціле життя, не мав я на думці вірності повної перерв і затімінь, вірності так часто і так болюче невірної. Назва „вірні“ означає всіх членів християнської родини. Яка іронія! Скільки ж із них є назагал у стані освятної ласки? Скільки вірних без перерви, без тяжких упадків?

Проте — не слід знеохочуватись, якщо іноді впаду. Але й не перебільшувати своєї немочі. Хоч навіть уже й маю цей сумний досвід моїх упадків, усе ж таки Господь у теперішній хвилині, в кожній хвилині, дає мені необхідну ласку, щоб відтепер завжди і витримувало я був вірним.

11. ПОЦІЛУНОК ЮДИ

„На кожних устах причаїлася можливість поцілунку Юди“ (Бензон).

Важко краще висловити глибину драми нашого життя.

Маю найвищий скарб: Бога. Є це невисловлена дійсність; але цей скарб ношу в дуже крихкій посудині!

Адам мав три роди дарів: дари природні: душу й тіло, дари надприродні: життя Бога в душі, крім цього дари позаприродні — неможливість страждання, безсмертність і те, що мене тут виключно займає — змогу не відчувати спокус пожадливості.

По упадку в гріх природні дари лишилися незмінені. Дари надприродні привернув нам повністю Ісус Христос шляхом відкуплення. Лише одних дарів позаприродних ми не одержали. Чому? Така Божа воля. Щоб більше: щоб нам привернути Боже життя, Ісус Христос схотів страждати і вмерти, дозволив себе спокушати, розуміється не внутрішньо, — Його Божа природа цього не допускала, але хоч зовнішньо.

Отже стаємо знову „Божими“, цебто привілеєм Відкуплення, але з другого боку ми й далі є слабкі й немічні, що є наслідком первородного гріха.

Божеські і немічні. У цьому саме лежить наша драма.

Отже будьмо обережні... Мусимо пам'ятати, що ворог, наша недосконала природа, — завжди є в нас із усіма можливостями зла.

Треба боятися цього грізного і постійного гостя. Треба знати про його приязність. Ніколи не можна здійсмати з нього вудил і завжди треба слідити його рухи.

12. КАРА СПОМИНУ

„Слід жити таким чином, щоб ніколи не треба було соромитися жодного спомину“, сказав один християнський філософ. Кара спомину є одною з найстрашніших кар.

Немає мабуть у цілій історії людства болючіших слів від оклику Давида в 50 псалмі: „Гріх мой предо мною єсть вину“ (50, 5). Якщо в хвилині спокуси, коли душу хвилюють приманчиві обітниці, відзивається голос сумління — то лихий голос відповідає: „Що ж то є гріх? Трохи викидів совісті! Невже можуть вони зрівноважити розкіш приємности, яка тобі трапляється?“

Припустімо, що впаду... Чи правду нашіптував лихий голос, чи він був тільки голосом брехні? То це мало бути тією п'яніючою розкішшю? Що мені залишило-

ся в руках? Жменя попелу? Що лишилося мені в серці?

На кожний випадок у моїй пам'яті лишається або жахливий слід, якщо я впав, або дуже приємний, якщо моя минувшина є чиста. Лишається **спомин**. „Гріх мой предо мною есть вину“...

Якщо ж дорого плачу, хоч би тільки цим спомином, за ту краплину приємности, що вже розвіялася, наче тінь, тієї приємности, що душу налягла мені глибокою гіркістю! Чого б я тепер не дав за те, щоб тоді не впасти! На жаль, найсильніші викиди совісти не надолужать того, що сталося. А завжди лишиться спомин, що того й того дня, в тій то годині я зробив ось що...

Який сором! Мій Боже! Прости. Змилуйся! Благаю Тебе!

13. КАРА ЗВИЧКИ

Гріх має в собі свою кару. Подвійну кару. Чи хочу, чи не хочу, мій упадок переслідує мене своїм спомином і — що є небезпекою куди більшою і карою куди прикрішою — зроджує в мені диспозицію до повторювання того огидного мені гріха, який усе таки цілим своїм страшним тягарем привалив тепер мою волю.

Один лихий вчинок вистачає, щоб витворити якщо не наліг то принаймні звичку. Невже не доволі було того, що вже первородний гріх прихилив мене до злого? А от я сам, допускаючись гріха, защебив у собі наче другий рід первородного гріха, тобто новий нахил до упадку. Невже раніше так легко давав я собі раду із спокусами, що тепер без надуми прив'язую собі до ніг цю кулю олива? Який нерозум!

Звичка є другою природою. І то природою десять разів міцнішою від першої. Зверну на це увагу. Певно — кожної хвилини маю необхідну ласку, щоб опертися злу. Але, невже це не трагічне, щоб із власної вини я став менш здатним до користування в окресленім моменті з тієї завжди мені дарованої ласки?

Докладу всіх зусиль, щоб здобути тільки добрі звички. Буду уважати на злі, буду старатися їх усунути, по черзі їх відважно відкривати і викорінювати.

14. ТЯЖКИЙ ГРІХ

Приходять мені на думку такі слова: „Людина прибита вантажем злочину завжди інтересує Господа Бога. Є предметом його милосердя. Є сутевою частиною, і то особливим способом матерії, що має бути відкуплена, за яку, згідно з навчанням, Син Божий терпів смертні муки“. Але, невже сам Учитель не сказав: „Я не прийшов взивати до покаянства праведних але грішних“ (Лук. 5, 32), або в іншому місці: „Я прийшов до овець, які загинули з дому Ізраїля“ (Мат. 15, 24), або де інде: „Більша буде радість у небі з одного грішника, що творить покаянство, від утіхи з дев'ятьох праведників, які покаянства не потребують“ (Лук. 15, 7).

Любов дівственна не має ціни — але любов покаянства має такий предивний пах, що Христос міг сказати про більшу радість над одним наверненим грішником ніж над сотнею праведників.

Дивний це і незрозумілий рахунок. А проте так учить св. віра, такі є слова Ісуса Христа. Збережена невинність є прегарною, але невинність великодушно і передусім остаточно відзискана є більш зворушлива, сильніша і більш палка.

Питаєш, чи Господь ще хоче тобою займатися? Невже можеш сумніватися? Чейже жде на це, домагається цього. А твоя посвята Богові тим пильніша, що по-перше, — маєш більше від інших приводів до винагород, а по-друге, що тепер ліпше розумієш страшну недолу гріха.

Отже добре. Підуй. Годі дивитись поза себе. Переді мною є життя. Його новим початком є сьогоднішній день. Із минулого затримаю собі тільки невідкладну пересторогу, щоб завжди бути на сторожі і на висоті завдання. Тому від сьогодні буду щедрим і жертвенним без міри.

15. ОДВЕРТЕ ВИЗНАННЯ ВІРИ

„Католиком треба бути не оглядаючись на нікого, ні нащо“, сказав Людовик Вейо. Це належиться Богові.

Коли когось дуже любимо, бажаємо передусім забезпечити його добре ім'я — його славу. Отже докладу всіх зусиль, щоб бути на світі вістуном Божої слави.

Буду провадити життя явно католицьке, відважно; не ховаючись визнаватиму мою віру, щоб цим способом пошанувати Господа Бога і показати, що Всевишній є для мене першою і найважливішою справою.

А якщо б колинебудь хтось поважився при мені насміятися з Господа, з мого Спасителя, з моєї релігії — негайно покажу поставою, словом, ісповіданням, що таких жартів не стерплю. Бо ж як інакше? Невже б я міг мовчати і сховатися, коли б хтонебудь у моїй приязності ображав мою маму? Господь Бог є для мене більше ніж найліпша, найбільш улюблена неня.

Одверте віроісповідання годиться із моєю людською гідністю.

Я є людиною. Людина є істотою логічною. Вірую; явно-славно визнаю мою віру, інакше сам себе понижую, віруючи в те, чого соромлюся.

Я є мужчина. Мужчина є істотою відважною. Що? Невже так мало себе шаную, такий з мене боягуз, що злякаюся жарту, що почервонію від іронічних насміхів? Чи добре я приглянувся до цього осібняка? Це лише він? Такий нікчемний? І якраз його б я мав боятися?

Явне визнання віри є обов'язком супроти мого докілья.

Скільки ж то людей дивиться на мене, скільки очікує, щоб моє сміливе і явне визнання віри влєгло їм явне і відважне практикування християнського життя? Число несміливих велике. Юрба не має відваги. Скільки я допоміг людям, як сильно спричинився я до усунення перешкод „людських оглядів“, якщо б я відважно визнавав мою віру!

Отже — схвалено: Буду явним, рішучим католиком — завжди і скрізь.

16. ХТО ТИ ТАКИЙ?

Один старшина в Марокку просив перекладача, щоб той описав йому вождя місцевого племені, з яким мав боротися. „Коли його побачиш — просто відповів запитаний — зразу подумаєш собі: це він“.

Чи з мені є те „щось“, по чім можна негайно пізнати: хто я такий у душі? Говорено раз про одного чоловіка: „Можна з ним довго знатися, а проте важко догадатися, що він молиться і приступає до св. Причастя“. Правду кажучи, неприродна і позичена поза мені

не відповідає. Поза — то полова побожності. Поза не притягає і не здобуває. Моя поважність не повинна бути ні млява ні нудна. Навпаки: нехай буде радісна, ясна, повна життя і розгону. Геть із „порядним хлопцем“, з манекіном без ініціативи. Навпаки, більше сміливості і відваги. Накидається хтось на релігію? Зажди, побачиш! Ніхто не накидається: я візьму офензиву в свої руки не на те, щоб шукати зачіпки, але щоб сіяти добре зерно, щоб відперти закорінений закид, спростувати чийсь думки, вияснити неясно зрозуміле місце св. Євангелії. Буду це робити з цілим запалом, а проте опановано, помірковано, завжди з любов'ю, але без милосердя для фальшивих божків, буду поборювати життєві сповиди, підкреслюючи смішність бездумно прийнятих підходів, порожнечу та недоречність ставлених закидів. Але навчатиму передусім добрим прикладом. Слова мають своє значення й іноді переконують, приклади завжди навертають.

Колись малярі оточували голови святих золотою авреолею. Таким чином глядач не міг помилитися: ось тут, ця особа в золотій веселці — то він, святий.

Скрізь — у бюрі, при станку, у школі, в касарні — заховаю біля себе цей круг світла, цю невидиму, а проте очевидну авреолу.

17. МОРАЛЬНИЙ ПОСТУП

Великий єпископ о. Вертан, звичайно, повторював: „Треба заховати міру і здоровий розум в оцінці таких речей, як поступ у легкості переїзду з місця на місце — бо це є речі десятирядної вартости“.

Люди є дуже схильні добавувати вершок цивілізації в застосуванні до потреб промислу великих сучасних винаходів, іноді й справді величних. Проте не це є вершком цивілізації і поступу. Важнішою справою є те, щоб досягнути і перемінити глибину людських душ. Навіщо ж винаходити могутні механізми, якщо вони мають служити до двигання нищівних стрілен, навіщо ж розв'язувати тривожні питання війни, якщо ті розв'язання допоможуть лише до нищення людей дев'ятсот кілограмовими бомбами з височини 15 кілометрів? Не мішаймо цивілізації матеріальної з цивілізацією моральною.

Чи зменшилося самолюбство? Чи менше є непо-

тизму серед людей на становищах, менше скупарства серед багатіїв, менше заздрощів у серцях неможливих, менше запаморочення гріховного і забави серед загалу? Що ж допоможе увесь матеріальний поступ, коли душа нидіє і гине? Яке значення має для людини вся життєва вигода, коли її душа гине від гріховного тягару?

Отже без сумніву, з усіх сил ми повинні змагати до розвитку матеріального поступу. Але не сміємо ні на хвилину забувати, що без Бога увесь цей матеріальний поступ не тільки не принесе користи, але часто може спричинити і втрату. Без Христа справжній поступ думки є дуже кволий, якщо він взагалі існує, а образ сучасного світу дає нам вимовну відповідь, скільки щастя приніс він людям із усією своєю технікою і блеском. Якщо глянемо без упередження на історію світа — то побачимо, що те, що справді злагіднило мораль, обтерло чимало сліз і зменшило багато лиха (скасування невільництва, акції милосердя) — це якраз є вислідом не матеріального поступу, але здійсненої в житті науки Христа, бо дійсна цивілізація спричинює те, що людські серця стають чистіші, небо ближче, розум шукає чогось високого, а людина визволяється з твані підлоти.

18. РОКОВИНИ МОЙОГО ХРИЩЕННЯ

Св. Вінкентий Ферерій замовляв у кожні роковини свого хрищення святочну Службу Божу подяки в каплиці у Валенції, де переховувалася чорна мармурна посуда на свячену воду, яка перемінила його, сина чоловічого, в Божу дитину.

Якже ж дивно я охрищений і скільки добра одержав я від тієї хвилини від Господа Бога! Чи ж розумів я, що значить охрищений чоловік? Св. Людвик, король, велів звати себе Людвиком з Пуасі на пам'ятку місця, де його помазали на Божу дитину. Вище собі цинив цей стан від титулу короля Франції.

Я був охрищений ще бувши малою дитиною, що нічого не розуміла; але чи пізніше, коли я дійшов до розуму, не лишився я дитиною, що не розуміє нічого-сенько про ласки св. хрищення? Чи колинебудь докладав я старань, щоб усвідомити собі велич і привілеї, одержані при хрищенні?

Я був лише людською дитиною; цього дня стався Божою дитиною, я не мав надприродних дарів, (коли б

я вмер у часі між народженням та хрищенням, я ніколи не оглядав би Бога лицем у лице), а стався істотою, що може тут, на землі, мати ласку, а по смерті дійти до прославлення; я був дитиною гніву (порівняй 50 псалом), але заціпившись Спасителем Ісусом, я стався часткою того Сина, якого собі Отець уподобав! Цього дня Господь вчинив собі з мене свою церкву, своє живе пристановище. Пресв. Трійця вибрала собі мене на своє житло.

... Невже існує щонебудь, що могло б з тим рівнятися? Який же величній був цей день мого хрищення, найбільший з цілого мого життя!

19. ЦІНА ЖИТТЯ

Яків д'Арну, що маючи 20 років життя упав з літака і через те попав в невилічиму недугу, лікуючись у лікарні — велів вирити на медаліку, з яким ніколи не розставався такі зворушливі слова кардинала Мерсіє: **„Хвилини мого життя вже почислені. В небі вже не буде рости і побільшуватись моя любов, ні моє прославлення, ні честь, яку матиму змогу віддавати Христові, мому Богові. Ах, яку ж ціну має час!“**

Смерть для справедливої людини не є таким грізним нещастям, за яке її чимало людей уважає. Коли її добре розуміти — тоді являється вона останньою великою радістю життя, бо перемінює в річ тривалу те, що тільки проминало, в ясність те, що ми мали в темряві, бо освячує те, що було невидне і непередбачуване. З того надприродного погляду смерть є тільки тому жаклива, що вона кладе кінець збагачуючій праці людини, бо задержує її життя на якимсь точно означенім місці, а місце те лишиться на всю вічність там, де було в хвилині смерті.

На землі освячувався я помірковано й ощадно; моє прославлення в небі буде точно відмірене в залежності від ласки, яку я мав на землі. Небо не є чимсь іншим, а лише інше. Міра мого прославлення буде така сама, що й міра моєї ласки. На землі більшає міра моєї ласки, як тільки не йду за спокусами і остаюсь вірним. Там не матиму змоги працювати — матиму змогу тільки користати з заробленого.

Не занедбаю в мому земному житті ні однієї можливості заслуги.

Яким же чудовим краєм є та Земля, де кожна хвилина може мене прославити!

20. ПОЛОВИНЧАТИСТЬ

Хтось сказав про молодого Ернеста Псікарі: „Він завжди завеликий на один сантиметр“. Важко йому було принатуритися до звичайної міри, бо ненавидів й гидився обмеженням, бо боявся пересічності. Не була це непостійність дитини, що бажає зміни, але невідмінне крізь усе життя бажання безупинного духового росту: „Прочуваю, — писав — що дам Богові все, чого лише від мене зажадає“.

Все. Велике слово... Якже ж небагато є таких людей, які люблять і служать з цілого серця, з цілої душі, з усіх сил.

Завжди діяти половинчасто — невелика штука. Бути половинчасто великодушним, чесним — невелика річ. Великий стиль: іти завжди аж до останніх границь самого себе.

„Щоб лише я зміг дійти до неба, щоб тільки дістатися до небесних воріт — нічого більше не бажаю“. Такі й подібні слова можна іноді почути! Гидкі слова! Католицизм тісний і антикатолицький! Католицизм, що явно суперечить бажанню Христа Спасителя: „Будте довершені, як ваш Отець небесний“...

Погорджуватиму цією мінімальною програмою. Мало того, завжди уважатиму, щоб самому не статися одним з ісповідників тієї дешевої святости, оборонцем засади найнижчих можливостей: „У службі Божій кожне зусилля завжди вистачає. Його слава, його більша слава — що мені на цьому залежить? Найважливіше, щоб я доступив спасіння, все інше для мене байдуже“.

Буду старатися піднести мою волю, моє бажання добра на висоту бажань самого Бога для моєї душі. Якже ж Господь бажає, щоб я став святим... Початок зроблю сьогодні.

21. ЖИТТЯ З ВІРИ

„Не маєте вже життя в собі“, говорив до католиків соціаліст Жорес у 1906 році. Такі і подібні вислови чується щораз частіше. З усіх сторін доходять до на-

єшх вух ось які думки: Католицизм є пережитком, немає для нього умовин до існування, де ж є ті, що живуть за вказівками віри?

Знаємо, що думки ці фальшиві і найчастіше повторюють їх не думаючи і без жодних основ, проте вони кривдять Церкву, бо дають привід менш критичним погано ставитись до релігії.

Подумаю, що я особисто вчинив, щоб виказати брехливість тих і подібних інсинуацій? А може частина відповідальности за цього роду обнижжування опінії католицизму паде й на мене?

Чи беру достатню участь у зовнішніх маніфестаціях релігійного життя, чи вчащаю на Богослуження, на процесії? А може з легкої руки відмовляюся від цього?

Чи на сходинах релігійних братств або католицьких товариств, на засіданнях Марійських Дружин, організацій св. Вінкентія а Паульо, Католицької Акції — в яких я записаний — не буваю надто пасивним, лише паперовим членом, кільцем без значення?

Або що важніше: може часто лише рутинна і звичай є спонукою моїх релігійних вчинків і католицьких обов'язків?

Пора надихати те все внутрішнім духом. І наповнити життям моє християнське життя.

22. ПРАВА КАТОЛИКА

Дбати про них явно і рішуче.

Коли по першій світовій війні відновлено традицію щорічних вечерниць на паризькій толітехніці, католицькі студенти тієї школи поставили домагання, щоб вечерниці поділити на дві частини: одна мала бути для католиків і виключала недозволені танці, друга для інших і дозволяла на все. Міжорганізаційна Рада признала, що не тільки треба визнати це правильне домагання, але що повністю годиться підтримати цей проєкт і виключити з програми усі непристойні танці.

Признання належить тим, які були в цій школі в січні 1920 року.

Цей випадок вказує не тільки на інтелігентну поведінку Ради, але і на успішність явного і щирого виступу католиків в обороні своїх засад.

Отже: скрізь і завжди домагатися пошани моїх прав, як католика.

Для тієї мети зовсім одверто і сміливо сповняти свої католицькі обов'язки: не ховатися з молитвою, постом, з наміром приступлення до св. Причастя і т. д.

Люди радо дозволять мені впоминатися про мої права як католика, коли тільки зразу побачать, що повністю виповнюю мої католицькі обов'язки.

П. СИЛА ДУХА

23. НА ПОГOTOBІ

На гробівці вояків, що впали під Верденом читаємо такий напис: „Пам'яті французьких вояків, які стоячи — з крісом у руці, сплять у цьому гробі“.

Стоячи! Були на ногах, уважні, готові до атаки в хвилині, коли залила їх хвиля, коли зрушена в своїх основах земля їх засипала.

Умерти, коли треба, але стоячи. Перемога не є засадничою справою. Найважливішою річчю є те, щоб не впасти, щоб стояти, щоб боротися аж до останніх сил. Лише ті справи та ідеї гинуть, в обороні котрих ніхто не вмирає. Господь не домагається мого особистого щастя. Хто зна, може моя жертва є одинокою умовиною остаточної перемоги. Я повинен, розуміється, узброїтися так, щоб перемогти. Я повинен зробити все, щоб подолати, щоб внівець обернути діло зла, щоб перемогти ворогів Церкви: **але Господь Бог буде паном перемоги.** Якщо згину, не побачивши тієї перемоги — невелика буде втрата. Тоді більшу заслужену вартість матиме моя безінтересовна посвята, що не одержала людської заплати. Але Господь буде остаточною тріумфом із наших повсякчасних неуспіхів. Іноді здається, що більшу свою хвалу бачить Він у тому, що ми боремося не перемагаючи, ніж у тому, щоб ми подолали не борючись. Коли б Господь захотів перемоги, мав би її в одній хвилині. Проте — одне, єдине щире, хоч би й безуспішне наше зусилля має для Нього більшу вартість від легкого і незаслуженого тріумфу Його Церкви. Отже — терпеливості!

Насправді ж найліпша тактика, що приневолює ворога до відвороту, це непохитно бути на стійці, завжди

бути на сторожі і на поготові. Ворог з нічим так не числиться, як із рішучим словом: Туди немає проходу. Коли витягали з моря останки затопленого в 1917 році корабля „Аріян“, один з нурців ураз побачив у темному світлі глибини моряка, що стояв готовий до походу зі зброєю в руці. Нурець переляканий тим видом — зімлів. По довгих трудах привернули йому притомність.

Нехай ворог застане мене завжди зі зброєю в руці і на поготові.

24. СИЛЬНА ОСОБОВІСТЬ

„На 10.000 людей нема ні одної, що була б дійсно людиною“ (Із книжки Пайо: „Виховання волі“).

Бути собою.

Я повинен доложити всіх зусиль, щоб самостійно думати, самостійно почувати, самостійно бажати і самостійно діяти. Чимало людей тільки наслідує, повторює, відбиває. Дуже мало вміє відкривати, винаходити, вигадувати, творити.

Завдання: подбати, щоб моя особовість розвинулася якнайліпше, не для пустої слави, це було б смішним, але щоб виявити Божі дарування, щоб якнайкраще використати свої сили, щоб надати своєму життю максимум пожитку.

З мого „я“ вчинити правдиве, незапозичине „щось“.

Молоді хочуть нераз відрізнитися ексцентричністю від інших. Щоб не бути подібними до інших, впадають у різні дивацтва. Добре зрозуміла оригінальність не полягає на тому, щоб нікого не наслідувати. Може полягати на наслідуванні, лише залежить кого; якщо зразок є зразком правдивим, що злого в наслідуванні?

Завжди наслідувати можна справжнього мистця, святого. Не треба мішати оригінальності, спертої на простій недостатці подібності, з оригінальністю, що сягає вглиб.

Оригінальність вирізняюча не бажає нікого наслідувати, в першу чергу тих, які є правдивими зразками. Це дурнота.

Оригінальність глибока бажає перегнати других і дійти глибше від других у суть справи. Ця оригінальність є плідна.

25. ВОЛЯ

„Є три роди волі, три способи, якими проявляється людське „хочу“: хотіти, коли нічого не коштує, хотіти хоч коштує, хотіти, бо коштує. Цей останній спосіб хотіння є прикметним для великих характерів і великих сердець“ (о. Равінян).

Хотіти, коли нічого не коштує.

Це важко назвати волею, якщо під цим словом розуміємо виконання того, до чого не має охоти. Є це використання пригожих обставин, дорога найменшого опору. Така воля не доводить ні до чого. Чому стільки молодих людей збивається зі шляху, як тільки вийдуть з круга обов'язуючих норм і приписів? Чейже колись мали тільки добрі побажання! Так, але ці побажання існували лише під умовиною, що нічого не будуть коштувати. Сьогодні обставини змінилися. Змінилися теж їхні душі. Є це звичайний занепад.

Хотіти хоч коштує.

Це важко. Одного з перших летунів, що намагались нав'язати повітряну комунікацію між столицями Європи, песимісти старалися відмовити від лету Берлін—Варшава небезпекою мряки і дошкульного холоду. Кажали йому: „Буде важко“. „Невже думаєте, що я на те живу на світі, щоб робити легкі речі?“ Гідна відповідь.

Хотіти, бо коштує.

Є люди, яким перешкоди додають заохоти, яких труднощі підбадьорують і спонукують подвоїти сили. Їх небагато. Хочу належати до них. Моїм правилом буде: кидатись у бій (проти себе самого, проти ворогів Бога) не мимо небезпеки, але як раз тому, що небезпека існує. Не для пустих слів, не для необережності і пози, але щоб виявити відвагу і сміливість для великої і достойної справи.

Осуджуєте нас? Не забувайте, що не дурно маємо вже двадцять років.

26. МАЛО, АЛЕ — ПОСТІЙНО

Часто розказують історію про Тамерляна і Гарізона:

Коли на початку минулого століття англійський парламент визначив 20.000 фунтів штерлінгів для того, хто винайде порівняльний годинник (що вказував би рівночасно час дійсний і пересічний), Гарізон був столярським учнем десь на далекому селі. Він сказав собі: „Хочу дістати цю нагороду“. Кинув пилку, струга, поїхав у Лондон, став годинникарем, працював 40 років, і... одержав нагороду.

Тамерлян, вождь монголів, мав у боротьбі кілька поразок. Зібрав нараду. Обмірковують справу: покинути боротьбу, чи вести далі. Раптом Тамерлян побачив мурашку, що намагалася вилізти на верх намету: але дійшовши до якоїсь висоти, кілька разів падала на землю на те, щоб знову починати свою невтомну мандрівку. Тамерлян не надумується довше. Ця мурашка являється для нього дуже вимовним прикладом.

Мало, але безупину.

Якщо хочемо виробити нашу волю на великі життєві нагоди немає ліпшого способу — як тільки хотіти усією силою волі в малих нагодах.

Вибрати кожного тижня одну чесноту: побожність, любов ближнього, чистоту, роботящість. А в тій чесноті знову вибрати спеціальний пункт, якого глядітиму особливим способом, наприклад: щоденну молитву, св. Причастя, розмову з таким то моїм товаришем і т. д.

27. БОРотьБА

„Якщо людина стане віч-на-віч супроти зла, зла не з книжок, але того зла, яке може захитати найживішими струнами її серця — тоді усією силою волі мусить здобутися на християнську мужність — інакше впаде“ (Лякордер).

Коли я був дитиною, часто доводилося чути про спокусу. Але я не мав поняття, чим вона є. Правда, я знав деякі легкі спокуси. Те, що переживаю сьогодні — є справою багато глибшою і поважнішою. Відчуваю, як у мені повстає і росте ціла хвиля лихих сил. Краска сорому обливає моє обличчя на саму згадку про них.

Що робити?

Досі я міг бути дитиною, тепер маю обов'язок бу-

ти мужчиною. Якщо не рішуся на боротьбу, на справжню боротьбу — загину.

Одна річ слухати про спокусу, як про справу далеку, нереальну, що десь там існує в чужім досвіді і житті, а друга річ — почувати, як та спокуса мучить душу лихими інстинктами, як гонить її, наче тічня собака на ловах; інша річ, коли треба ставати одверто до боротьби або згинути.

Я вже дійшов до цього місця. Вся моя майбутність тут, на землі, і моя будучність у вічності залежить від боротьби, яку зведу тепер із спокусами.

Якої тактики вживаю в спокусах? Ісус Христос сказав: „Будьте уважні й моліться!“ А я: чи молюся й уважаю?

28. МАЛІ ОБОВ'ЯЗКИ

„Нагоди до великих справ трапляються рідко — до малих завжди“ (О. Шенбон).

Якщо буду ждати на великі нагоди, щоб освятитися, можу ждати дуже довго. Хто зна, може ніколи не придуть. Якщо придуть і застануть мене без підготовки — не матимуть для мене жодного значення. Немає сумніву, нагоди роблять людину злодієм. Але частіше злодій творить собі нагоди. Буду сильний у великих нагодах, якщо навчуся бути сильним у малих.

А це тим більше, що бути сильним у справах малих — значить стільки, що й бути справді сильним. Захопитися чимнебудь на хвилину — це зуміє кожний. Але невтомно нагинатися від рана до вечора, бути готовим до цілого ряду пожертв, але ціле життя вважати на зміст своїх думок, бути великодушним у посвяті, відважним у праці, уважливим у молитві, точним у раннім вставанні і в усіх деталях прийнятого порядку життя — оце справжня велич. Це все видається на перший погляд маловажними справами. Але ці маловажні справи вимагають майже героїчної відваги!

А потім — називаємо ці маловажні справи дрібницями! Але вони в дійсності є великими. Великими, бо вимагають великої душі. Великими, бо все, що приносимо Богу — не є мале. Коли б св. Йоан у підніжжі хреста не подав Христові склянки води — невже назвали б ми цю поведінку дрібною невічливістю? Те, чого Господь жадає

від мене є дуже часто тією склянкою води. Невже таку відмову можна назвати дрібницею?

29. ВИТРИВАЛІСТЬ

„Якщо навіть пересічна людина напружить усі свої здібності і всі свої засоби спрямує до однієї мети — якщо працює витривало і безупину — мусить дійти до своєї мети“, сказав одного разу маршал Фош.

Не кожному судилося бути „тузом“. Якщо маю лише пересічні здібності — і в тому випадку я не повинен тратити відваги. Незалежно від цього можу дійти до мети. Можу dokonати великих діл.

Яким чином?

Перш за все — ясно визначити собі мету. Маршал Фош звичайно питав: „У чому річ?“ Бути точним — докладно знати, чого я хочу.

А пізніше якнайліпше достосувати успішні засоби до тієї ясно означеної мети. Жодного розпорошення. Концентрація сил. Обмежитися, щоб схопити те, до чого прямую. Не оглядаючись на власні хиби, шукати того, що на правду веде до мети. Вживати до цього всіх своїх здібностей, усіх засобів. „Як я виграв війну?“ — питав великий вождь — „Я ошаджував сили на те, щоб цілковито могли віддатися могому завданню“.

Ясне пізнання мети — інтелігентна адаптація засобів. Існує ще й третій чинник певного успіху: воля. Працювати... добре. Світ належить тим, які його здобудуть. А перемога належить тій із воюючих сторін, яка зуміє витримати чверть години довше від ворога.

Якраз тепер знаю тайну усіх виграних воєн.

30. ВІРНІСТЬ ЛАСЦІ

„Ніхто не знає, що Господь вчинив би з душі, коли б ця душа дозволила Йому діяти“ (о. Равінян).

Завдання: Ніколи добровільно ні трішки не противитися ясно пізаному надхнінню Господа Бога. (За надхнінням можу визнавати тільки те, що згідне з обов'язком мого стану, з незмінними основами християнської досконалости і з радами мого духовного провідника). Оце вже не тільки християнське життя, але й досконалість.

Багато людей у гаморі світу не чує голосу Бога. Між

тими, які Його слухають чимало зі страху не йде за Ним, а якщо йде, то завжди здалека та з сумнівами. Нема що казати, це понад людські сили ніколи не захитатися у вірності супроти Бога. Проте треба прямувати до цього без гарячки. Без знеохоти, коли захитаюся або впаду. Але й безупину. Чому ж мав би я мріяти лише про половинчасту святість? Боже мій! Коли б я зумів дорівняти Тобі на стежках досконалости! На жаль, мої кроки є кроками ліліпута. А проте Господь помічає і мене. Чекає на мене. Є терпеливий. А мені все таки важко з Ним зрівнятися. Непорушно животію на однім і тім самім місці... Коли б я був завжди йшов за голосом Бога — досі я став би святим!

Від тепер буду вірним без хитань остільки, оскільки дозволять на це мої немічні сили. Нехай кожна хвилина мого життя видасть із себе максимум плодів для вічності.

31. ПЕРЕСІЧНІСТЬ

„Як тільки людина вийде хоч би одним кроком поза межі пересічності — тим самим є вже спасена“ (Е. Псікарі).

Скільки заохоти додають мені ці слова. Вже давно я загруз у безнадійній пересічності, всі її ознаки жахливо обплутали мене: нехоть до величчя життя, менша суворість супроти сумнівних нагод, боязливе ліниство при вставанні, необережність у поглядах і читанні, недбайливість у молитві, байдужість при св. Причастю. Це ще не занепад, але вже ховзька дорога в пропасть.

А понад усе злучена з тим усім спокуса, спокуса грізніша від усіх інших разом узятих, підступна і вперта: „Завжди будеш тільки пересічною людиною. Чого ж хочеш? Ти — святим? Це понад твої сили!“

І не можу позбутися цього тягару, наче дерево придушене снігом, якого завмерле і заморозжене гілля вже не має в собі пружности життя.

Але оце відсвіжуючі слова падуть у мою душу. Сніг тане, галуззя простується і дріжить у подуві весняного вітру: як тільки людина вийде поза межі пересічності — тим самим вже є спасена...

Хочу поставити цей крок. Я вже його поставив... Відваги... Почуваю в собі нові сили. Верхів'я знову ваблять мене! Піду на них шляхом внутрішньої досконалости. Отже — вперед...

32. ЗАБАВА

Приємність і забава є сьогодні гаслом дня. Цілий рік, ціле життя видаються неодному і неодній одним великим карнавалом. Поважні питання й праця лишаються в тіні. Забава стає наче правом, метою та обов'язком. У крикливім поході біжить молодь за карнаваловими масками. Вона є метою, інтересом і амбіцією молодих. Та гарячка забави огортає і найліпших, притемнює їхню душу, винищує здібності.

Повторюється на кожному кроці історія блудного сина.

Подумай юначе! Невже ти не призначений до більших справ? Невже не повинні тобі просвічувати інші, вищі амбіції? Твоє життя може з'єднатися з великим „Осанна“ Серафимів, твоя голова наче голова св. Йоана може спочивати на грудях Спасителя; неville тобі не шкода, щоб твій голос лучився тільки з крикливим гамором джезбенду, щоб твоя думка губилася в безумнім та упійливім вирі порожньої забави?

Що дасть тобі це запаморочення? Підірвеш і знищиш у цій службі всі найкращі сили твоєї молодости. Забава, гідна розвага є в своїм заложенні належним відпочинком і передихом по праці. Сьогодні порядок відвернувся: забава є виключною працею і зайняттям. Покривдженім і упослідженим почуває себе той, хто не може віддати їй усього часу. Але чи таке віддання себе в неволю цій модній течії годиться з повагою християнського життя, з повагою істоти думаючої і безсмертної? Чи відповідає мійому призову і моїм завданням на землі? Чи може принести мені щось інше, крім неплідности серця і душі?

Подумаю над місцем, яке в моїм житті займає забава, над кількістю часу, яку їй присвячую. Якщо це відношення не буде годитися з повагою і завданням мого життя — зміню його негайно.

33. ЖЕРТВА

У кожній жертві є радість — радість сувора, але дійсна; задоволення сповненого обов'язку — радість виявленої і здійсненої любови. Є це нагорода, яку Господь визначив за ціну довершеного зусилля.

Кожна приємність тут, на землі, лишає по собі по-

чуття порожнечі, лишає посмак попелу. Людина є надто велика, щоб її вдовило те, що сотворене; вона завжди тужить за безконечністю. Людська душа вічно прагне і тужить, а світ засипує її своїми марними дарунками, своїм багатством оман... Ці марні дарунки збираються, ростуть, але ніколи не зуміють наситити її спраги і голоду.

Зречення і вбожество дають іноді вдоволення. Володіння ж і багатство — ніколи. Так хотів Господь. Коли б тут, на цій долині сліз, земля була нам небом, ми ніколи б уже не дивились у гору, на небо.

Ще, більше, довше — оце слова, що найкраще малюють малість і велич людини. Бути сотвореним і бути спрагненим — це рівнозначні поняття. Бути сотвореним і бути немасиченим — у чому вічна мука людини, але й її незрівняна хвала. Людина є стільки варт, скільки є варті її бажання.

В притворі однієї з французьких церков знаходиться ангел, прибраний в блідно-зелений одяг. Біля нього видніє напис: **Спес (надія).**

Життя, над яким немає такого напису, є мертвим життям.

34. ДУХ ОФЕНЗИВИ

„Молодь є завжди по тій стороні, яка веде офензиву“ — сказав один з учасників великої війни. Завжди? Так, з винятком тих, які ховаються. А той, що ховається є боягузом.

Чи я відважний? Хтось сказав: „Утрачений гріш не є жодною втратою, втрачена честь є великою втратою, втрачена відвага є втратою всього, є втратою, якої не можна повернути“.

Отже запитаю сам себе, не тільки про те, чи маю відвагу але і про те — чи маю духа офензиву?

Устояти, коли зовнішній ворог нападає на мій католицизм, коли спокуса загрожує моїй вірі або моїй чистоті — це багато; для тих, від яких більше жадати не можна — то навіть усе.

Але важче, а в кожному випадку успішніше є атакувати ворога в його власнім таборі, піти в його окопи, не оставити йому ні хвилини спокійного віддиху. Усі вартісні програми є програмами активними. Не піддатися — це чеснота негативна. Кинутися на ворога, го-

нити його, переслідувати, змусити до втечі — це програма позитивна, програма відважних душ, програма найліпшої армії.

Дух офензиви (наступу) або, іншими словами, дух жертви.

Ось тут пізнаю себе. Дам докази самовідданости, якщо здолаю себе і стану по стороні, що йде до наступу.

35. ЗДОБУТИ САМОГО СЕБЕ

Ернест Псікарі, цей великий воїн, цей внук Ренана, який навернувся під впливом своїх роздумвань у пустелі і став великим християнином, один раз піддався спокусі нечистоти.

Якже ж соромився він, коли опам'ятався! Якою ж марною та нікчемною видалася йому та нечиста приємність, коли її вже спробував. Але Псікарі не вдоволяється лише жалем. Жаль відноситься до минувшини, а йому йде головно про майбутність. Спокуса може знову прийти — ця сама або інша. Річ у тому, щоб супроти неї бути, сильним. Тут джерело енергічного рішення: „Здобути себе силою“!

Мені подобається цей вислів і радо присвою його собі. Здобути себе! — Волю це слово від слова перемогти себе! У тім слові є якийсь звук оптимізму, нотка тріумфальної радості. Мені треба цієї нотки, щоб кинутись у вир боротьби...

Силою. Знаю себе. Мусітиму взяти себе сильно в руки. Псікарі звичайно казав: „Жменя рижу і склянка солоної води — от що нам найліпше помагає в поступі духовного життя. Нічого так не приготує душі до прийняття Бога, як відсунення від неї всякої змислової приємности“.

Завдання: дбати про деяку твердість життя. Впровадити деяку суворість у спання, їжу, комфорт... Виразно означити самообмеження, які хотів би я здійснити, щоб здобути себе.

36. ВОЛЯ ДІЙТИ ДО МЕТИ

„Або знайду дорогу або її собі здобуду“ — говорив один лицар. Він хотів за всяку ціну досягнути свою мету.

В історії морських воєн Англії читаємо про таку розмову двох адміралів: Адмірал Дюпон оправдувався перед адміралом Фарагю, чому не вдалося йому ввести в дію фльоти панцирних кораблів до порту Чарлстон. Фарагю вислухавши спокійно його оповідання сказав: „Дюпон, була ще одна причина твоєї невдачі“. „Яка?“ „Ти не вчинив того, що хотів, бо ти не мав віри, що зумієш це вчинити“.

Щоб діло якимось увінчалось успіхом, необхідно в нього вірити. Треба хотіти дійти до мети. Нічого так не запевнює **успіху** як бажання успіху. Не говорю про надію на успіх, говорю про бажання, про волю успіху.

Іноді люди вважають нетерпеливість, гарячку, подразнення нервів і неспокій за волю. Така воля не має значення. Основою правдивої волі є розум та застанова і ясно поставлена мета; правдива воля вміє дібрати відповідні засоби до мети; вміє їх спровадити на рівень доступних можливостей; правдива воля вміє так покермувати своїм зусиллям, щоб у можливо найкоротшому часі досягнути максимум успішної видатності.

Один американський президент, якого запитали про його родинний герб, пригадавши собі, що колись був дроворубом, таку дав відповідь: „Мій герб — то засукані рукави“. Ця відповідь нагадує вислів Степана Келоні, який попав у руки ворога. „Де ж тепер є твоя твердиня?“ — питали його насміхаючись вороги. „Тут“ — відповів — вказуючи на серце.

Відважне серце і засукані рукави — ось запорука певної перемоги.

37. ВИТРИВАЛІСТЬ

„Це замало лише чекати, щоб Блюхер прийшов (як це робить багато людей), треба тимчасом боротися, відержати, як це вчинив Велінгтон“ (Семюел Смайлс)*.

Пригадую собі це закінчення битви. Наполеон тріумфує. Ватерльо буде його найбільшою перемогою. Ось-ось — і зломиться сила англійців. Блюхер не встигне на час наспіти. Груші йде вперед серед гарматного вогню.

*) Автор англійської книжки „Сельф Гельп“ („Самодопомога“), перекладеної на різні європейські мови. В книжці цій є чимало цінкових вказівок про те, як виховувати характер.

На жаль! Хто ж допоміг, що Блюхер встиг на час? Витривалість Велінгтона.

Легко є спуститися на інших і — оставити їм турботу про перемогу. Допомога других є можлива і на всякий випадок успішна тільки тоді, коли ми дамо зі себе всю повню зусилля.

Наполеонська легенда переховала наступний гарний спомин: В часі облоги Генуї входить до голодуючого міста австрійський парламентар. „Піддайтеся — каже до команданта — знаємо, що ви виснажені до останнього“. „Помиляєтеся“ — відповідає командант. — „Нам нічого не хибує. Хто з вас голодний?“ І звертається до старого вояка: „Говори щиро, ти голодний?“ — „Ні, пане генерале“ — відповідає ветеран. І паде зімлілий із охлялости.

Якщо зумію витримати так довго, як цей ветеран, допомога напевно надійде.

38. ВІДПЛАТА

Генерал Дезе прибуває на поле бою під Маренго. Все zagrożене. Не тратить часу, не бідкається. Битву програли — це неважно! Тепер лише третя година. Ще час, щоб другу виграти. Поки зайде вечір — ситуація покращає. Перемога буде наша!

Я впав... а стільки разів я обіцявав собі. Я хотів бути сильним, хотів опертися за всяку ціну. Ворог мене переміг!

Що робити? Нарікати? Бідькатися? Або ще гірше — знеохочуватися? Тратити відвагу? Думати, що не дійду, що вже тепер не дійду?

Ніколи! Сконстатувати в боєм факт, але без зайвої зневіри, без знеохоти. А пізніше, негайно, не зволікаючи, витягнути годинник і сказати собі: „Не треба себе дурити, я програв битву. Але є ще лише третя година. Є доволі часу, щоб привести мої справи до ладу. Нумо до праці!“

Так поступають сильні. Іти без слабощів, без хитань, від перемоги до перемоги — це трапляється рідко на землі.

Правдивою засадою життя є: іти від відплати до відплати. Зробити все, щоб не впасти, але коли людина впаде, негайно опам'ятатися, підвестися і йти вперед. Завжди є ще час, щоб одержати повну перемогу.

Годинники тих, які хочуть перемогти, ніколи не показують запізної години.

39. МАЛОДУШНІСТЬ

Копальні вугілля біля Ліеж заливає вода. В глибині знаходиться 122 робітники. Старший гірник велить дзвонити на тривогу, щоб дати знати zagrożеним та їх скликати. Лише 22 приходять у пору на поверхню землі. Гофен і його син не хочуть вийти з копальні: треба рятувати товаришів! Устигли врятувати 74. Немає ще 26. Вони кілька днів пробують зробити собі перехід крізь тверду скалу, щоб втекти перед водою, що росте з хвилини на хвилину. Третього дня перестають. Тоді малий хлопчина бере кайло в руки і каже: „Тому, що ви плачете як діти, я мушу працювати як мужчина!“ П'ятого дня всі були врятовані.

Довкола нас також повинь шаліє. Ті, які дісталися на берег, врятувалися перед небезпекою. Інші, повні посяти, лишилися на zagrożеному пості і в міру своїх сил працюють при рятункових помпах. Але іноді слабне відвага... Вода підноситься, а скала така тверда! Привілей молоді: ніколи не сумніватися, завжди мати надію на життя. Ніколи не допустити у своїй приві хочби до одного слова сумніву, до однієї нотки знеохоти.

Майбутність належить тим, які вірять у неї. Перетомлені гірники були б третього дня опустили руки і стратили б життя. На голос молодого хлопця — набирають відваги і швидко приходить рятунок.

Покірно, але рішуче, треба вміти нести і підносити навколо себе відвагу, якщо вона маліє і слабне.

40. ВАЖКЕ ЗАВДАННЯ

„Відходжу — переможний король уже мене не цікавить“, — так промовляє Дюгеслен у п'єсі Ботреля до своїх лицарів, посадивши на троні короля Еспанії. Завдання своє сповнив, тепер поспішає на нові труди і пригоди. Лицарі обурюються. Вони раді б відпочити.

До кого я подібний, до тих лицарів чи до Дюгеслена?

Люблю перемогу. Менше люблю боротьбу. Церква на землі не є Церквою прославленою, завжди матиме

ворогів, є і буде Церквою, що бореться і змагається.

Завжди треба буде боротися. На відпочинок буде час пізніше. Відпихає мене ненависть. Гидую сектанством, хвилює мене вузькість думки, бридка мені людська підлота! Проте серед цих усіх пороків мушу жити, мушу саме в них вирубувати перелім. Не одержу перемоги? Це неважне. Докладу всіх зусиль, щоб запевнити успіх. А для Господа заздалегідь приготуюся і на неуспіх. Якщо перемога припаде мені негайно піду на інші загрожені Божі окопи. Є люди, що звикли йти від перемоги до перемоги; я спішитиму туди, де шаліє найважча боротьба.

Цим способом колись скінчу своє життя. Це дрібниця. Безповоротно гинуть лише ті, справи, за які ніхто не посвячує свого життя.

41. НЕМОЖЛИВЕ

Скільки разів у внутрішньому житті повертає це слово „неможливе“.

Неможливе, напр., бути чистим. Чейже бачиш: довкола тебе немає чистих людей. У твоїх літах треба бавитися, — а хто ж добре не знає, що міститься в тому слові „бавитися“.

Є це звичайний софізм: софізм підступний, а через це зрадливо деpravуючий.

Пригадаю собі девізу цехмістра Якова Кер: „Для відважного серця немає неможливостей“. Або таку думку: „Без почуття сорому можна завернути перед тим, що неможливе. Але чи якийсь завдання неможливе переконаюся лише тоді, коли його розпічну“.

„Це понад мої сили — шепоче голос страху — брати не себе таке апостольство. Не маю жодних умовин, щоб це мені вдалося. Ніхто мене не буде слухати“.

„Треба зачати — а тоді переконаєшся, чи це справді понад твої сили“.

Сміливість, відвага є найкращою запорукою успіху. Візьму собі на союзників усі людські засоби: такт, увічливість, посвяту, заперечення самого себе. А пізніше — тому, що йде про Божу справу — молитву і жертву.

Подивугідне є число **неможливих** справ, здійснених підприємливими людьми. Впишуся в їхні ряди.

III. НАЙПОТРІБНІШІ ЧЕСНОТИ

42. РІВНІСТЬ ВДАЧІ

„Людина нерівна не є однією людиною, є кількома людьми“ — писав у XVII віці мораліст Ля Брюєр.

Чи я досить пильно вважаю на рівність моєї вдачі, на рівність мого гумору?

Візьму, наприклад, одного з моїх товаришів. Сьогодні веселий як щигол, завтра сумний, як дощева хмара. Іноді не треба ждати навіть до другого дня, іноді годі його пізнати впродовж кількох годин. Тепер сміється, за хвилину хвилюється, загніваний і лихий.

Той знову має фази великої охоти до праці і фази безнадійного лінивства. Є це метода настроїв. Великі сили природи діють помалу, але постійно. Ледняки потребують віків, щоб посунутися вперед, але посуваються постійно. Завжди треба вище цінити витривалу пильність від гарячкової і доривочної праці, по якій іде депресія, відпруження і втома.

Кажуть, що непостійність є хобою молодого віку.

Покажімо, що це вигадка. Будьмо постійні і витривалі.

Завдання: придбати, або — якщо вже маю — розвинути змісл постійности. Не бути короговою на вітрі. Нехай мої діла не будуть залежні від усміху, від неспіху, від поганої погоди, примхи, підшептів товариша, примани оголошення. Годі змінати погляди за кожним подувом вітру.

Бути **рівним** — то стільки, що бути одним, це перша умовина, щоб бути на правду кимсь.

43. СИЛЬНЕ ПЕРЕКОНАННЯ

„Приємно буває час до часу зустріти людину, яка щиро вірить у те, що говорить“ — сказав англійський філософ Юм.

Ніякої екзальтації — все з переконання. Це значить вірити і бути певним своєї віри.

Вірити — але не як людина бездумна або дурна, що їй усякий може накинути свою думку. Кожна людина є дещо легковірна, з чого безлічно користають агітатори, газети і рекляма. Навіть найбільш незалежні бувають іноді м'якими та іноді підпадають найзвичайнішим впливам. Дуже часто найслабшим є якраз т. зв. дух сили.

Вірити треба, зміркувавши причини віри, глянувши в очі дійсності, пізнавши ворогів, — якщо такі існують.

А як тільки ми оцінили й виправдали існування якоїсь засади — треба в неї вірити, тобто на цій дійсній вже правді, на цій дійсності, якої реальну вартість ми саме пізнали, треба сперти всі сили нашого життя. Не анемічні й безсилі почування, але постійністю могутні переконання. Правду кажучи, треба вірити в невелику скількість правд. Та й правд подаваних до вірування немає багато. Кажу про правди, в які треба вірити абсолютно певністю. Але в них треба вірити вперто, вірити не сліпо, але свідомо, тобто так, щоб можна противникові відповісти і його переконати. Треба в них вірити сильно й щиро, щоб правди ці стали не тільки переконливі, але мали снагу здобувати і навертати.

44. ДОСВІД

„В моїх осудах є страшна і могутня аподиктичність, спричинена недостатком досвіду“ (Джіозуе Борсі)*).

Хтось сказав: „Звернися до молодих, вони все знають“.

Досвід навчає суптельности в осудах і доводить до того, що його думки є менше гострі, що людина не вірить без застережень у непомильність свого погляду. Кожний молодик має ще досвід перед собою і тому

*) Молодий італійський конвертит, навернений у 1914 році, а вбитий на війні 10. XI. 1915.

так швидко рішає кожне питання, тому не застанов-
ляється так довго, як у пізніших літах, коли досвід вже
поза ним.

Це може бути і доброю прикметою. Але треба по-
мірно з неї користати. Не можна ніколи робити вра-
ження неопанованого ума, ума спрощеного, який так
безоглядно про все рішає тільки тому, що не додає
всіх боків кожної справи. Життя є скomпліковане,
в ньому є дуже мало простих питань.

Завдання: Беретися нерішучости, спертої на не-
точности. Глядіти ясно і глибоко. Але якраз людина,
яка глядить ясно і глибоко в нічому не нагадує того,
який на сліпо кидається вперед, щоб зламати голову.
Така загонистість походить найчастіше з недостачі за-
станови. Є старики — каже св. Письмо — які на весь
вік лишаються дітьми. Не тратячи розмаху і вогню —
постараюся про той початок дозрілости, який будить
довіря. Бути молодим, значить бути трохи шаленим.
Тож — не бути шаленим, а лишитись молодим.

Запал і спокій... Фантазія і дозрілість... Сміли-
вість і рівновага...

45. ЯСНІСТЬ ДУМКИ

„Є чимало людей, які беруть чисто-
ту свого серця за ясність думки. Вони
є найбільш шкідливі, бо творять зло
зі спокійною совістю“ (Бональ).

Ця думка виразно показує, що самої щирости за-
мало, але що та щирість повинна бути інтелігентна
й освічена.

Скільки ж людей марнують свої найліпші сили, ки-
даючись у шалені підприємства, яких раніш докладно
не обдумали. Гарячим серцем зрозуміли, що треба лю-
дей відважних. Стають на поклик. Добре, але навіщо
може придатись увесь цей розгін? Поки підеш до ата-
ки, поглянь, чи немає перед тобою, як це було під Ва-
терльо, яру, в якому можеш згинутися, або, як під Айсго-
фен тичок, на які можеш пробитися.

Щирість освічена. Поки візьмемося до прак-
тичного розв'язання якогось питання — зразу треба його
докладно простудіювати. Не йти за подумом думки або
за першим покликом людей, за гарними словами або
обіцяючими приманами. Дивитись — бачити ясно. Бага-

то питань має ніжну натуру. Чим більш стихійна сила йде у фальшивому напрямі — тим легше довести може до катастрофи. В найліпшому разі є це: здорові сили зуживати намарно. Сьогоднішні часи не надаються до забави і до боротьби із зав'язаними очима.

Вибрати твердий ґрунт і йти по ньому просто до мети. Це ліпше, ніж гнати чим дужче по грузькому терені на те, щоб на кінці знайти мрію!

46. ОЗНАКИ МОЛОДОСТИ

„Коли людина починає глядіти поза себе, тоді вона вже є стара“, сказав один американський єпископ, а кардинал Джібонс, уже старичок, але серцем і думкою завжди молодий, додавав: „Ніколи не дивлюся поза себе. Жінка Лота оглянулась — і згинула. Глядіти в минуле — то згуба, то початок кінця“.

„Коли людина дійде до половини життя повинна оточуватися такими, які ще мають досить часу перед собою. До 40 року життя шукай товариства людей старших від себе. По 40 роках старанно вдержуй контакт із молодшими. Є це досконала засада. До останньої моєї недуги я проходжувався щодня від 5 до 6 години. Кого ж брав я до товариства? Молодих людей. Вони оповідали мені свої надії, амбіції, пляни“.

„Хотіли б ви знати, що я говорив їм? Я їм казав: Юначе живи в чеканні великих справ, сподівайся великих речей від завтрашнього дня, від твоїх братів, людей; від себе самого. Великі можливості стоять перед тобою, більші від тих, які існували колинебудь у минулому. Коли надійдуть, скористають з них тільки відважні і ті, які вміють оцінити становище“.

О. Донкер говорив до учнів вищої гімназії в Раймс у червні 1925 року: „Ми, сьогоднішня молодь, будемо приневолені стати віч-на-віч із велитенськими подіями“.

Чого мені треба, щоб бути на висоті цих подій? Відваги і змислу орієнтації в кожному становищі.

Чи маю одне й друге? Не смію зволікати. Час не стоїть.

47. ВМІТИ ПОДЯКУВАТИ

Бог. Не забуваймо, що подяка або вдячність є другим завданням молитви. Молитва є піднесенням душі до Бога, щоб Його славити, **складати Йому подяку...**

Скільки ж є таких, що складають Богу подяку? А я, такий пильний, коли хочу щось здобути, якже ж часто забуваю дякувати... Або коли дякую, то наче б мимохідь, поспішно, не уважно. Я готовий просити про щось нове, а про одержані добродійства якже ж легко забуваю.

Вдячність є прикметою шляхотних натур. Не звільнятися від неї у відношенні до Бога. Вміти її виявити. Вміти надати їй більше тепла і сили.

Вміти подякувати і ближньому, який вчинив мені якесь добро. Хоч й о м у, якщо досі не маю тієї чесноти святих, яка велить дякувати й тим, що мене скривдили.

Якже мало є тих, що вміють сказати братові дякую... Вдячність є чеснотою відосердньою. Вона діє, що хоч на хвилину забуваємо про себе, а думаємо про других, про їхню доброту і ввічливість. Людина є така обмежена, що часом ненавидить того, хто вчинив їй якесь добро! Сумний занепад людського серця!

Завдання: Навчитися говорити: дякую!

48. ВМІТИ ОБУРИТИСЯ

Пригадую собі сцену з Євангелії: Христос виганяє міняйлів зі святині.

Одним із найсумніших, а може навіть найсумнішим виявом минулого віку, було те, що добрі люди бай- дуже дивилися на всі затії держав і одиниць проти Бога. Здавалося б, що це зовсім їх не торкається, на всякий випадок не зачіпає зблизька, що не займає їхніх життєвих справ, зіниці їхнього ока. Здавалося б, що характери не є вже настільки сильні, щоб обурюватися. Загал цих добрих дюдей тільки нарікав, а нарікання ці були депримуючі, зайві і недоцільні. На ділі треба було чого іншого: замість нарікання, треба було сильного й успішного обурення. Люди зрозуміли це пізніше.

Гнівайся, не гріши, каже св. Письмо. Має воно на думці той святий гнів, який протиставить обурену відвагу безличній підлоті.

Обурення — сказав хтось — є одним з найкращих відруків людської душі, одним з найвеличніших голосів, які можна почути на цій грішній землі. Збережу в серці стільки шляхотности, в умі стільки ідеалів, в душі стільки волі, щоб виявити при нагоді, що деякі малюнки мене обурюють, деякі вчинки є мені гидкі, що не

стерплю, не буду толерувати деяких зневаг, вчинених Господу Богу і чеснотам, які Він полюбив.

Завдання: Не мати в собі нічого від людини згріклої, повної жовчі, вічно невдоволеної. Навпаки. Слід мати приємний вигляд і радісний гумор. Але на пункті засад бути невблаганним.

49. ЕМОЦІЙНА ЛЮБОВ

Докладаю всіх зусиль, щоб молитися добре, але не відчуваю жодних почувань!

Недостача почування не є доказом, що ми погано молимося. Якщо роблю, що можу, щоб бути уважним, щоб прогнати розсіяння, щоб бути зосередженим, якщо стараюся збудити почування такі гарячі і постанови такі величні, на які лише зможу здобутися — тоді молитва моя добра і гідна.

Це хибна думка, що коли я невдоволений, — то й Господь є теж невдоволений. Якщо я зробив усе, що до мене належить, і то зробив якнайліпше, якщо я славив Господа в міру моїх сил — то Бог тішиться мною.

Напаستують мене розсіяння, моя думка біжить світами. Зроблю так, як вівчар, якого вівці розбігаються на всі боки і який тоді посилає собак за втікачами, щоб їх пригнали назад до отари. За хвилину знову інші пробуватимуть втекти з обори, — знову свист і собаки знову біжать у здогін. Коли б я поступив подібним способом і в часи молитви, молитва моя була б досконала, хто зна, може ліпша від вчорашньої, в часі котрої все було таке легке... Така молитва погідна і легка, то теж цінні хвилини: тоді Бог без шелесту слів говорить нам про себе і про Божі справи, про які ми, мабуть, інакше ніколи б не дізналися. Зате, коли душу огорне темрява і посуха, а я їм не піддаюся, тоді я об'являюся Богові, я показую Йому, що вмію і до чого я здатний.

Є любов афективна (почувальна) і любов ефективна (діяльна). Перша об'являється в словах і поривах, друга в ділах. Обидві є добрі, але тільки друга є завжди правдива. Любов не спирається на почування, але на волю. Любити, то не почувати, що любиється, або з приємністю повторяти, що любиться: любити, значить хотіти любити.

50. НІЖНІСТЬ ПОЧУВАНЬ

Мати ніжну душу, то значить — гидувати всім, що низьке й простацьке: гріхом, а насамперед найнижчим і найбільш простацьким із усіх гріхів, гріхом, що упідлює, зогиджує думку, пам'ять, уяву, серце і змисли.

То значить — ненавидіти не тільки те, що ординарне, але й те, що тривіальне: тривіальність мови, тривіальність манер, тривіальність способу життя, і то однаково — на самоті і в товаристві, за своїм бюрком і серед людей.

Але це є тільки негативний бік. Мати ніжну душу, то значить — любити все, що шляхотне, гарне, велике й достойне.

Що більше: то значить любити великі й гарні речі тим способом, щоб вище цінити ці речі, що їх велич і краса більше прихована, субтельна і свіжа.

То значить — у ділянці посвяти вміти доглянути нужду, менше людьми завважену або більш зворушливу, іти їй назустріч без застанови і злагіднювати її ніжною поведінкою.

То значить — у ділянці любови вгадати, що це слово може вразити і тому не сказати його — а те, інше, може потішити і саме тому його сказати.

Завдання:

Ніжність супроти Бога.

Ніжність супроти ближнього.

Ніжність супроти самого себе.

51. УВАЖЛИВІСТЬ

„Треба довгих місяців, щоб жнива доспіли. Досить одного сірника, щоб жнива згоріли“ (К. Перю).

Необережність однієї хвилини може знищити ціле життя.

Грізна сила кожного акту свободної волі! Одне хоч у людини видається такою дрібною справою, а воно в силі вчинити з людини святого або злочинця. Ніхто не може нічого вдіяти проти волі людини: ні друга людина, ні навіть сам Бог, щонайменше до якогось часу. Господь дозволяє на те, щоб у часі земного життя ми Його неначе шахували нашою злою волею. І навпаки: ось душа повна гріхів від довгих літ. Вистане

одного акту жалю з глибини серця і негайно наступає реабілітація.

Грізною є сила деяких вчинків, здійснених у деяких умовах. Тоді нищать вони всю минувшину, іноді будують будучність!

Само в собі це діло, здавалося б, маловажне і дрібне. Але в наслідках може воно бути страшним. Кидаю на вітер незагашений сірничок. Бог знає, чи ця недбайливість не спричинить нещастя.

Кожне сповнене діло, сказане слово, прийнята і дозволена думка — це той сірничок, кинений у світ — може навколо мене, або в мені спричинити пожежу, знищення або розгорітися у вічне полум'я святости.

Завдання: Вважати на несподіванки в духовому житті. Передбачувати консеквенції моїх вчинків. Кермувати собою, як взагалі управляти — значить передбачати.

52. ЛЮДСЬКІ ЗАСОБИ

„У Божих ділах більше боюся засобів людських, ніж диявола“ (св. Вілентій а Павльо).

Треба це добре зрозуміти.

Це не значить, щоб легковажити засобами людських сил. Як і надприродні дари, є вони твором самого Бога. Радь собі як умієш, і Бог тобі допоможе. Годі чекати всього від Бога, сховавши бездільні руки в кишені.

Стараймося дати зі себе якнайбільше, але пам'ятаймо завжди, що єдиною річчю, яка надає вартість нашим ділам, є наше надприродне зусилля. Іноді людина багато працює природним способом і думає, що досягне великі надприродні успіхи. Але це фальшивий рахунок.

Один англієць дотепно сказав: „Чого ж не зуміє вчинити сильна і добре покерована любов самого себе?“ Може вчинити — дуже багато, як людська діяльність, дуже небагато, як діяльність Божа. Надприродні речі родяться тільки з надприродних джерел.

А скільки ж з нас не має інших вартостей як ті, що постають виключно з людської діяльності.

Найясніше схоплює цю справу правило св. Ігнатія:

Зразу роби так, наче б успіх залежав тільки від тебе, а потім признай, що успіх залежить тільки від Бога.

53. ЗВИЧАЙНІ ДІЛА

„Ходить звичайними дорогами... але таким Боже-ським способом, таким небесним, що нічого в ньому так не подивляю, як саме ці дороги“ — говорила св. Іванна Шанталь про св. Франца Салезійського.

Ми раді б завжди робити щось інше, а тимчасом вистачило б зовсім, щоб ми робили те, що робимо, тільки іншим способом. Спосіб, яким даємо (Богові, чи людям), має більше значення від того, що даємо. Так, як говорить герой знаної комедії: „Є спосіб і спосіб“.

Чи маю я добрий спосіб? Чи моє життя позначене тією печаттю Божою і небесною, яка надавала таку вартість життю св. Франціска? Чи маю ту найвищу і таку ніжну вмілість, щоб усі мої звичайні діла виконувати надзвичайним способом. Тобто так, як саме тепер домагається цього від мене Господь Бог, як велить мені почуття мого обов'язку. Коли так поступаю, сповнюю в кожній хвилині якнайліпше волю Того, який велів мені жити, і який домагається від мене, щоб віддати Йому все моє життя. Коли без застережень виконую моє покликання Божого сотворіння — тоді віддаю якнайкраще Богові належну честь. Ні один святий, навіть Ісус Христос, на мойому місці не робив би нічого іншого. Боже мій! Зроблю все, що хочеш, тому що хочеш, як хочеш, оскільки хочеш.

Таке досконале піддання своєї волі волі Божій — це найкраще наслідування Спасителя, про котрого хтось сказав, що ніколи не жив для своєї примхи, це безупинна і постійна молитва, це не більше ні менше, тільки святість і то святість мені доступна. Не в тому річ, щоб творити великі й голосні діла, а тільки в тому, щоб дрібні щоденні вчинки мого життя були завжди спрямовані до Бога, більше чи менше безпосередньо, більше чи менше формально, але завжди правдиво і щиро.

IV. ОБОВ'ЯЗКИ СТАНУ

54. БРАТСТВО МАЛЬКОНТЕНТІВ

„Братство мальконтентів є найчисленнішим товариством світу“ — сказав у XVII віці проповідник о. Біне.

Не записуймося до того братства не тому, щоб уважати все на світі за досконале, щоб наївно й оптимістично думати, що наша праця зайва і непотрібна.

Але чому оцінювати завжди, що все діється погано?

Є це наліг більшості людей.

Він з бідую личив старим воякам Наполеона. Їхня відвага рівноважила деякі хиби. Але вони не брали свого нарікання за підставу своєї діяльності. Нарікали, обурювались, але йшли вперед. Сьогодні найбільше нарікають, з правила, якраз ті, що нічого не роблять.

Творча людина любить свою епоху, свої часи. Не є сліпа на її хиби, але вміє теж відкрити її гарні й добрі сторони. І саме це додає їй заохоти, щоб не нарікаючи, працювати над поправою недоліків, над поборюванням хиб і простуванням блудів.

Нарікання не веде до добра, нічого не посуває вперед, лише поменшує нашу і нашого довкілля відвагу. Наслідувати б нам того вояка, що поцілений відламком бомби, затикає собі хусткою уста. „Ти ранений у шок?“ — питають його. „Ні, але затикаю уста, щоб не кричати, це могло б зробити пригноблене враження на моїх товаришів“ — відповідає вояк.

Нарікайли і бідькачі, хоч би й відважні, належать уже до минулого часу. Нам треба вояків такого гарту, як той, поцілений відламком бомби.

55. СМУТОК І РАДІСТЬ

„Господи, смуток мій пливе з думки про мене, радість моя пливе з думки про Тебе“ — молився Ельо.

Подумаймо про ці слова, поглянувши щиро в себе: завжди, коли думаю про себе, коли звертаюся до себе, коли заглиблююся в собі — я сумний. Коли про себе забуваю — я радісний.

Лишу на боці мої малі клопоти, мої малі примхи, мою малу життєву політику. Не буду зараз почувати неохоти до цього світу, не буду бачити всього в чорних красках тому, що зустрів якесь дрібне розчарування, якийсь малий неуспіх, тому, що хтось там мене образив, недоцінив.

Покину на боці й мої гріхи; іноді забагато ними займаюся. Якже ж маю бути щасливим, коли безупину дивлюся на злидні й бруд? За мої гріхи жалую, Господи Боже, дуже мені прикро, що їх я допустився. Але я не хочу вже їх бачити. Я затопив їх назавжди в Твоєм незглибнім милосерді.

Радість є думкою про Бога. О. Равінян, лежучи в тяжкій недужі на постелі, говорив: „Господи, мені є зле, але Тобі є добре. Я щасливий“.

Чи ж радість з того, що Батькові добре живеться, не є найчистішою синівською любов'ю?

56. ОБОВ'ЯЗОК РАДОСТИ

„Нехай Тобі служить радісно в Твоїй Церкві“. Таку молитву проказав наді мною священник, коли в Тайні хрищення відчиняв переді мною двері життя.

Маю право, маю обов'язок бути щасливим.

Маю право. Послухаю, що говорять люди цього світу, ті, що бавляться й уживають: „Життя є понурим сном, болючою галюцинацією, супроти якої небуття і нірвана були б щастям“. „Коли б ви мали змогу читати в моєй душі, ви б ізжахнулися... Немає в цілім всесвіті такої нещасної людини, як я. Люди думають, що я щасливий, ніколи, ані одного дня, ані однієї години“ (Анатоль Франс).

Переді мною, чоловіком охрищеним, стоять відкриті всі скарби неба, усе дозволене щастя землі. Приймім, що це останнє мене покидає — тоді страчу відно-

сно небагато. Залишиться мені те, що суттєве. „Живу в надмірі радості“ — писав закутий у кайдани св. Павло. А конвертит Честертон каже: „Радість є могутньою тайною християнства“. Маю обов'язок. Малу честь віддаю Христові, коли живу під Його омофором, наче похмурий і засумований слуга. „Ярмо моє легке“, каже Господь. В часі хрищення священник проказав виразне і щире побажання: „Нехай Тобі служить радісно в Твоїй Церкві“. Тільки ми, християни, маємо монополію на радість і щастя. Інші можуть бавитися, але їм важко бути насправді радісними! Радість спирається на доброму сумлінні. Умовиною погодності є вірність. Щастя пливе з величнього віддання себе Богові.

Завдання: Свобода, веселість, полум'яна радість нехай будуть моїм щоденним добром. Нехай зовнішня погодність буде висловом внутрішнього спокою.

57. ЛАСКА І РАДІСТЬ

„Вже тут, на землі, Церква всі ~~лі~~ називає святими, бо твердить, що чоловік має вічне життя“ (Ельо).

Справжньою причиною радості є ласка. Якже ж могла б сумувати моя душа, коли знаходиться в стані ласки? Адже вже й тут, на землі, має те, що творить суть неба: тобто Бога. Прославлення в небі буде тільки досконалим розцвітом тієї дійсної і любові привнянності, якою Господь наділює душу через ласку.

Душа в стані ласки вже є в небі, що більше, сама є небом, бо в ній мешкає сам Бог. „Я“ — казала одна побожна душа — „знайшла небо на землі, бо небо це Бог, а Бог є в моїй душі“.

Якже ж ми могли б відтепер не жити в досконалій радості, коли ця свідомість зійде з поверхні нашої ума в глибину нашої душі і сильно там вкоріниться.

Правдивий християнин не може бути нещасним, смуток є радикально виключений із його життя. Якщо досі великі і малі турботи мали доступ до мого життя, то лише тому, що не досить виразно усвідомлював я собі цю справу.

Багато людей вдержує контакт з Богом тільки тому, щоб просити Його помочі і потіхи. Не хочу належати до їхнього числа. Не буду вважати Бога за яко-

гось доброго лікаря. Постараюся про те, щоб самому бути потішителем Бога, щоб через розцвітання моєї душі показати Йому радість із того, що я є Його дитиною і Його небом.

Є це найбільш світляний спосіб, щоб сповнити су-проти Бога перший із моїх обов'язків: обов'язок від-давання Йому належної чести і слави.

58. ЧАС ПОСВЯЧЕНИЙ БОГУ

День має 1.440 хвилин.

Скільки з того часу посвячую Богу, скільки дум-кам про Нього, скільки молитви?

Один модний часопис, гучно названий „Енцикло-педією практичного життя“, обчислює, що людина впро-довж 70 років присвячує

- 3 роки на освіту,
- 8 років на забаву і розваги,
- 3 роки на тоалету,
- 6 років на їжу,
- 5 років на хід,
- 3 роки на розмову,
- 1 рік на військову службу,
- 11 років на працю,
- 6 років на читання,
- 24 роки на спання.

То все. Часу присвяченого офіційно Богові в цьо-му списку немає. 8 років на забаву, 3 роки на тоалету, 6 років на їжу! На молитву, на релігійний культ — нічого.

Правда, людина, що живе в стані ласки, може кож-ної хвилини підійматися до Бога чистотою інтенції, кож-не діло може бути для Нього молитвою не офіцій-ною, але дійсною, проте невже не належиться Богові від мене щось більше? Чи ж Господь не має права до частини моїх годин, чи ж не має права жадати, щоб я Йому посвятив частину мого часу способом офіцій-ним і публичним.

Подумаю над тим, направляю і спростую мою по-ведінку згідно з прегарним висловом Іванни д'Арк: „Перша служба — Богові“.

59. ІНТЕНЦІЯ (НАМІР)

„Найдрібніший із моїх вчинків буду сповняти з тією любов'ю, з якою я йшов би на мучеництво“ (один з молодих сьогоднішнього дня).

Мабуть не вмиру мучеником. Не тому, щоб епоха мучеництва була скінчена. Для Церкви вона ніколи не скінчиться, а тим більше сьогодні, коли стільки ворогів фанатично ненавидять Христа Спасителя. Отже не забракне мені нагоди, але я негідний такого великого достоїнства, я негідний пролляти мою кров за славу Божу.

Проте — можу мріяти. Коли б я вдостойвся коли-небудь бути мучеником, які почування хотів би я мати, йдучи на місце жертви? Якже ж хотів би я використати ці короткі хвилини, які ділитимуть мене від вічності? Якже ж хотів би я розпалити мою любов, якже ж хотів би я в часі тієї дороги дати Богові все те, чого я не дав Йому в моєму житті! Якже ж хотів би я зібрати в цих коротких хвилинах усі мої щоденні простацтва, занепади і втечі зі страху. Якже ж я хотів би в цій одній хвилині статися святим — тим святим, якого Бог хоче з мене вчинити!

Отже це все, що з певністю бажав би я в цій хвилині — тепер викличу в моїй душі. Найдрібніший з моїх вчинків сповнятиму з такою любов'ю, з якою я йшов би на мученицьку смерть. Бог не вимагає від мене голосних вчинків. Жадає тільки, щоб мої прямування і наміри були великі і достойні, такі великі і достойні, як це тільки можливо.

Чи маю до цього внутрішнє наставлення? Постараюся мати.

60. СВЯТИСТЬ МУЧЕНИКА

„Живи так, наче б ти мав умерти сьогодні мучеником“ (о. Фуко*).

Я повинен жити так, наче б я мав сьогодні вмерти.

Отже:

1. Я повинен жити в стані ласки. Це засаднича безоглядна умова, без котрої світ є пустою.

Чи я живу в стані ласки?

*) Незрівняний апостол Гоггару. Величчє і звідусіль достоїнств його життя описав Р. Базен.

2. Я повинен виповнювати всі мої вчинки якнайліпше, так, наче б я мав сьогодні вмерти.

Спитали раз Альойзія Гонзагу, який грав у круглі, що він зробив би, коли б йому сказали, що він зараз умре, і що вже лише кілька хвилин життя йому лишилося. „Я грав би далі в круглі“ — відповів святий. Чи кожне з моїх діл сповняю так добре, що міг би я дати таку саму відповідь?

Совісне сповнення нашого обов'язку є в кожній хвилині найкращим здійсненням волі Божої.

Кожний добре сповнений вчинок — це найліпше використання життя, а разом з тим це найліпше приготування на смерть.

Я повинен жити так, наче б ще сьогодні я мав умерти мученицькою смертю.

Задля тієї мети:

Докладу всіх зусиль, щоб моїм вчинкам надати якнайбільшу досконалість. Буду старатися діяти завжди з найчистішими і найвищими намірами. Запам'ятаю такі слова однієї великої душі: „Найдрібніший з моїх вчинків сповнятиму з тією самою любов'ю, з якою я йшов би на мученицьку смерть“.

От що творить велике життя, і що — як Господь дозволить — може зумовити велику смерть...

61. МОЯ КІМНАТА

Що є в моїй кімнаті?

Меблі, посуд та інші дрібниці. Може кілька гарних картин. Може теж портрети різних співаків, атлетів, спортсменів. Який же я обмежений! Ще добре, якщо серед того всього не заблукала якась „легка“ або навіть невідповідна картина.

Якщо я студент — то маю багато книжок. Книжки, що відносяться до мого теперішнього й майбутнього фаху. Маю ще й інші книжки. Якраз про них мова. Які?... Коли б якийсь чужинець, якийсь мешканець Марса або Місяця зайшов нагло до кімнати католицького студента, чи знайшов би в нього тільки вартісні книжки? Один чесний американець, вертаючи з Люрд з побожними прочанами, дуже був здивований, коли бачив у руках тієї еліти заборонені книжки. В цьому випадку була це, мабуть, несвідомість. Але в моєму ви-

падку... Дивна нестача логіки. Який же я змінливий! Який то поганин і християнин з мене одночасно.

Скажім, що не є так погано. Що немає в мене жодних негідних, неморальних книжок. Але який нелад, яке безголов'я! На кріслах, на меблях порозкидані убрання, зшитки, приладдя. Якийсь образок Матері Божої привалений речами, в якомусь куті Розп'яття, а на почесному місці неважна і нецікава фотографія.

Порядок зовнішній є висловом морального ладу. Скажи мені, де живеш, у якому середовищі, в яких умовах — і я скажу тобі, хто ти є. Не буде це завжди докладна правда, але дуже часто правда близька до дійсності.

Завдання: Запровадити лад. Допровадити все до ладу.

62. КЛАСТИ ДУШУ В КОЖНЕ ДІЛО

Перша річ: усе треба робити з охотою.

Тільки те людина робить добре, в що вкладає цілу себе.

Там, де обставини не сприяють, треба більше дати із себе, треба більше докласти зусиль.

При цьому треба робити інтелігентно, все робити цілою душею. Не кожний може бути світлим, блискучим, дотепним. Не в цьому річ. Зроджені з різних складників, ми самі не є однородною цілістю, ми є матерією і духом, тілом і душею. Нехай у тому, що думаю, говорю і чиню, буде якнайменше матерії, якнайменше тіла — нехай буде якнайбільше духа і душі!

Ті всі розмови, напр. у майстернях, бюрах, казармах, на спортивних майданах і в студентських кімнатах, є такі простацькі, грубі, тяжкі! Якже ж мало в них духа!

Ті всі пісеньки, вистави, імпрези... Які ж вони всі насичені матеріальним, як мало в них ідеалу, яке це все мілке, поверховне!

Ті всі студентські жарти й дотепи, в бюрах, у майстернях, яке ж це все двозначне, яке несмачне, яке нераз гідке і низьке, яке далеке від справжнього дотепу.

Завдання: В усіх моїх думках, словах, лектурі, в моїх виступах, знайомствах і приятні шукатиму відтепер того, що одуховлене і достойне.

63. СКІЛЬКИ МАЄШ РОКІВ?

18, 20, 24.

Як я скористав з цього часу, подарованого мені Господом? Один військовий капелян питав підчас війни сенегальських стрільців про їхній вік. „Не знаємо, скільки в нас років, але ми відбули стільки то і стільки то воєнних походів“. Гарна відповідь. Вартість життя мірена не роками, але ділами, не кількістю часу, але кількістю чинів.

Що я довершив? Які мої діла?

У латинським похороннім Богослуженню читаємо: „Тільки їхні діла підуть за ними“. Господь буде мене судити не після кількості років, прожитих на землі, але після того, як я скористав з тих років.

Чи години мого життя є реєстраторами моїх вчинків, чи може тільки покривають пустку? Базен кладе в уста однієї зі своїх героїнь: „Я була сіячем тільки плюсклих зерен“. Яке ж зерно кидав я у світ: плюскле чи повне? А може — не дай Боже — марну полову розсівав вітер із моїх рук? Може замість достойного і корисного руху доброго сіяча, я виконував лише рухи без значення!

Та все таки, слава Богу, коли ніколи на близьку ріллю не кинув я ніодного зерна кукілю.

64. РУКИ

В музеї, присвяченому старовині, в Брюсселі є дуже цікавий малюнок Ван-Дейка. Славетний артист намалював на ньому вісім рук, виразних як обличчя.

Яка вдячна тема до роздумування: мої руки. Якщо я фізичний робітник — маю руки жорсткі, подібні до рук св. Йосифа, теслі, до рук благословенних Господом, як і Його долоні, якщо наче Він, приймаю і Богу жертвую мою тяжку щоденну працю. Або руки, що дотикають тканин і пак, якщо працюю в крамниці або бюрі. Або руки, що пишуть, якщо посвячуюся вільним фахам.

Руки завжди чисті — правда?

Руки роботящі, що не бояться праці.

Руки мудрі і мистецькі, що зі смаком роблять усе, що треба робити.

Подумаю про тих важко ранених, яким гарматня куля відірвала одну або й обидві руки.

Яке щастя мати руки, могти ними володіти, послуговуватись. Не приходить нам на гадку, щоб за них дякувати! А проте, коли б я не мав рук! Дякую Тобі, Боже, за те, що своїми Божими руками сотворив Ти мої руки до праці.

Але оце інші руки зарисовуються в моїй пам'яті... прибиті руки розп'ятого Спасителя. Яка ж предивно зворушлива їхня історія. Малесенькі рученята Ісусика з вифлиємської стайні, сердечно ціловані Марією.

Руки, що кріпшали і вкривалися ранами при вартаті, руки апостольські, що творили добро, вертали сліпим зір, глухим слух, які помножували хліб і терли колосся, щоб накормити Господа, які виганяли мініялів; руки євхаристійні з тайної Вечері і з Емаус, руки криваві на хресті, руки, які під ударами молота дрижали з болю й любови!...

Руки Ісуса, піднесіться за мною до Господа, захистіть мене своєю опікою, покажіть мені серце Вашого Пана!

65. ІНІЦІАТИВА

Ініціатива є природним плодом повного і багатого життя, є упорядкованою експансією певної і буйної активності.

Є впорядкованою експансією — бо інакше це не шукання нових доріг, але шукання авантурницьких пригод.

Карнеджі, майбутній мільярдер, маючи 15 років, був звичайним телеграфічним робітником у великій залізничній фірмі.

Одного дня довідується з телеграми, що сталася залізнична катастрофа, яка спричинила кількогадинне припинення руху на залізничному шляху. На-свою-руч телеграфує, щоб особові поїзди затрималися на станціях, а товарові можуть іти без перешкод. Шеф Карнеджі приїздить до бюро з двогодинним спізненням. Бачить, що наслідки катастрофи усунені. Як справжній американець, не говорить ні слова, але кар'єра Карнеджі від тієї пори — запевнена.

Чому ж міг Вою написати без брехні: „Сумний досвід навчає нас, що існує рішуча суперечність між

словом ініціатива та словом порядний чоловік. Порядні люди підтримують іноді зусилля, спрямовані для їхнього рятунку — це вже велике щастя, коли їм не противляться — але самі нічого в тому напрямі не роблять ані робити не думають**).

Не буду належати до тих сумних добряг. Один американський єпископ мав таке гасло: „Відважитися і діяти“.

Для людини, яка при тому вміє бути обережною і вміє ясно дивитися — немає кращої програми.

66. БУТИ ВИЗНАЧНИМ У СВОЇМ ФАХУ

Дуже знаменна є легенда про св. Матерна і про теслів.

Святий старається дістатися в товариство лісових рубачів і теслів. Теслі приймають його ввічливо, і навіть частують напیتками.

Але як тільки святий пробує навчати їх про правду Євангелія, в цьому ж моменті гук пилок і сокир заглушує його голос.

Те саме діється в багатьох майстернях, в бюрах та товариських сходинах молоді. Доброго товариша вітають радо. Але прозелітизму не треба!

Тоді — оповідає далі альзацька легенда — виступає один молодий робітник, що працював від рана: „Чому ж ви посміхаєтеся з цього старика?“ Всі звертаються зі здивуванням: „А хто ж ти будеш?“ „Я вмію все робити“. І новоприбулий різьбить на очах усіх прегарну колюмну, точить столову ніжку... „Справді працюєш так добре, що можеш бути нашим провідником“. І молодий тесля доказує їм, що Він Ісус, син Йосифа є в дійсності їх провідником і паном. І від тієї пори робітники прихильно слухали св. Матерна.

Якщо у світі праці, в тому світі, не так лихому, як схильному до жартів, появляються люди сильних католицьких переконань і великої моральної вартости — і які будуть рівночасно дуже компетентні у своїм фаху — то майбутність і напрям будуть їм належати.

*) Оле де Прюн в передмові до книжки: „Ціна життя“, до книжки, якої не можна не читати і не розважати тому, хто привик до книжок поважних, говорить те саме: „Багато чесних людей не противиться, щоб їх провадили другі, бо щоб йти самостійно, треба багато натрудитися“.

Світ праці цінить насамперед добру працю. Якщо побачить, що вмію все робити, буде мати для мене пошану. А хто тільки здобуде пошану, може сказати все — його будуть слухати.

Буду визначним у своїм фаху, щоб моє апостольство мало більше успіхів.

67. БОГ В ІНТЕРЕСАХ

„В торговельних справах, як і в усіх інших, не можна обійтися без Бога“ — сказав великий промисловець Карло Нікес.

Немає торговельних справ без сумлінности, немає сумлінности без вірности Богу.

Дуже часто люди обмежують Господа Бога тільки до життя приватного і родинного. Там признають Йому місце і там раді б Йому служити. Рідко, дуже рідко вводять люди Господа в суспільне і фахове життя. Таким чином' твориться світ Бога і світ інтересів. Між ними немає жодного зв'язку. Моральність, а тим менше релігія не мають ніякого діла у фабриці взуття або самоходів, при шитті вбрання, в списанні контракту найму або умови з робітниками — така є опінія загалу.

Якщо цими словами люди хочуть сказати, що ці матеріальні чинності не є безпосереднім предметом моральности і релігії — тоді такий погляд є зовсім правильний. Але коли хочуть вмовити в нас, що торговельні трансакції, контракти купівлі й найму, різного роду підприємства не мають ніякого відношення до моральности і справедливости — то це великий блуд.

Людина, що неначе допускає Бога до своїх інтересів, тим самим зобов'язується, завжди бути сумлінною, доставляти товари тільки чесно випродуковані, чесно зважені, чесно скалькульовані. Дуже влучно висловлює це така думка: „Є християнський спосіб печення хліба“, а також „Безпека доріг росте в простому відношенні до скількості шоферів, що бояться Бога“.

Постанова: Буду завжди сумлінний у моїй праці і в моїх зарібках.

68. НАСТАВНИК

„Коли б було багато таких людей як ви, не було б багато таких як я“ — сказав один моряк-ексреволюціонер до свого колишнього поручника, який помалу, ла-

гідністю, спокоєм, доброзичливістю і прихильністю, без слабкості але й без гордості — довів його до признання авторитету, ладу й дисципліни.

Нерозумна неуступчивість і гордість деяких наставників не вияснює всієї соціальної проблеми. Далеко до цього. Існують ще й інші причини: обставини, інституції, послаблення християнської ідеї. Проте слова цього моряка є знаменні і заслуговують на увагу. Дуже часто люди дискредитують уряди.

„Питання суспільне“ — говорив Лев Армелъ — „є питанням пошани“. А Фенельон так висловився: „Люди понижують справедливість, коли не єднують з нею лагідности, пошани, прихильности; є це лихий спосіб творення добра“.

Пошана. Цього слова вживають і Армелъ і Фенельон. Воно вияснює багато справ. Пошана — це олива втрибах суспільної машини, це влегшення відношень, це те щось, що лишаючи кожного на своїм місці, вирівнює віддалення і не дозволяє одним відчувати їхньої вищості, а другим їхньої нижчості. Пошана не касує нерівності, але й змагає до того, щоб люди про неї забували, і таким чином уводить між людей більше взаємного поважання, більше почуття родинного прив'язання і приязни, а якраз ці прикмети творять послух легким, а виконання влади можливим.

69. СВІТЛО НА СВІЧНИКУ

Арабська приказка каже, що людина ховає свої хиби під пахиною, та коли вона тільки підійме руку, щоб наказувати — хиби ці негайно випадають і показуються всім людям.

Кожний, відзначений якоюсь гідністю, має велику відповідальність. Відзначення зобов'язують.

Немає нічого поганішого від людини, яка домагається якогось становища, не дбаючи про те, чи його гідно виповнити.

Не ставити світла під корець. Але якщо світло горить на свічнику — треба уважати на те, щоб його світло було ясне й чисте.

Треба великої чесноти, щоб слухати. Але ще більше прикмет мусить мати той — хто наказує.

А насамперед у сьогоднішніх часах, коли кожна частина влади є предметом заздрощів, коли люди ненавидять і найменше відзначення. Якщо у виконування якоїсь влади не вложимо такту, ніжності, безінтересовності, лагідної відваги, з'єднаної зі спокійною рішучістю, якщо до цього не додамо зрозуміння душ, їхніх потреб, їхніх труднощів, їхньої більшої ніж давніше вразливості — то краще б нам було здалека триматись від виконування цієї влади, краще б пропасти людям з очей.

Минули вже часи — якщо колинебудь могли існувати — наказування згори, без ніжності, без почуття міри. Минули часи, в яких можна було займати вище призначення — зовсім не турбуючись про добро менше упривілеєних братів.

70. ПОЧУТТЯ СОЛІДАРНОСТІ

„Імена ваші є такі великі, що вже до вас не належать і кожний мандрівник може зажадати, щоб ви зложили з них рахунок“ — писав Віктор Іго до внука генерала Нея.

Кожна людина, що є членом тієї чи іншої родини, такого чи іншого об'єднання, повинна зрозуміти, що її відповідальність в неодному перевищує її індивідуальне життя. Вся честь родини чи товариства спочиває на її плечах. Вона не може нічого вдіяти, не беручи тієї відповідальності на увагу. Не може звільнитися з-під її тіни. Не може також позбутися її авреолі.

Якщо я — член Марійської Дружини, пластової організації і т. ін. — то я є тим членом скрізь, у кожних обставинах. Отже скрізь, у кожних умовах я повинен поводитися так, як член Дружини, Пласту або іншого товариства, яке мене відзначило прийняттям у свої ряди.

Не треба мати змислу солідарності в тому значенні, щоб не вміти оцінити заслуг інших товариств. Кожна ексклюзивність є погана, а зокрема в цій ділянці.

Зате треба мати почуття солідарності в тому значенні, щоб ніколи ніодно з наших слів, ніодин з наших вчинків — не могли принести ганьби, не могли принести пониження товариству, до якого належимо.

71. ПАРОХІЯ

Як член Церкви належу до якогось обов'язкового в ній об'єднання, а саме належу до моєї парохії. Тридентський Собор, бажаючи успішно запевнити працю для спасіння душ, наказав єпископам поділити свої дієцезії на частини, щоб кожна з них мала свою церкву і свого священика.

В парохіяльній церкві обмила мене вода св. хрищення, в парохіяльній церкві жде на мене Пресв. Євхаристія, яку можу прийняти завжди, як тільки забажаю — навіть щодня, якщо добре розумію мою віру й бажання Спасителя — можу прийняти живий хліб, який у більшій мірі, ніж інші засоби, допоможе мені досягнути життя Божої дитини.

Далі в парохіяльній церкві міститься жертвний вівтар, вівтар невимовної доброчинності Служби Божої, є там проповідальниця, з якої падає в моє серце слово Боже, а коли, на нещастя, я стратив ласку Божу або коли потребую ради для мого внутрішнього життя, то також у парохіяльній церкві знайду сповідальницю.

З приналежності до парохіяльної церкви маю ще й ту користь, що через неї входжу в контакт з життям вселенської Церкви, з ділами й потребами, які творяться довкола неї.

Відвідуючи парохіяльну церкву, даю добрий приклад іншим. Це не вистачає бути добрим християнином тільки для себе, тільки для свого серця. Я повинен ним бути для всіх і супроти всіх. Моїм братам по вірі я повинен своїм прикладом допомагати, як визнавати і практикувати цю спільну віру. Великий адвокат з часів Віднови Берієр, що працював у Парижі, а мешкав на селі, завжди два рази сповідався і причащався у великому пості: раз у Парижі, для доброго прикладу своїм товаришам, другий раз на селі, для прикладу односельчанам. Гарний приклад солідарності і парохіяльного духа.

Подумаю, яке є моє прив'язання до моєї парохії, як ставлюся до парохіяльного духовенства, як співпрацюю в працях і починах парохії, яким є мій дух єднання.

72. СПОВІДЬ

Церква не мала б ворогів, коли б у ній не було сповіді, обов'язку чистоти і науки про пекло.

Чи я, член Церкви, маю достаточну пошану до

великої Тайни спокути? Чи виявляю цю пошану в теорії і практиці?

Навіщо ж придалася б мені Тайна св. хрищення, яка дала мені Боже життя, коли б пізніше на мойому життєвому шляху не зустрів я обряду чи інституції, що має змогу привернути мені, втрачену на жаль, ласку? Хрищення, хоч велике й гарне, було б без сповіди пустим і неплодним обрядом.

На щастя, існує сповідь. Згрішив я тяжко — маю змогу знову одержати ласку. Згрішив я 10 разів, можу 10, 50, 100 разів — в міру потреби — одержати знову ласку.

Треба визнати, розуміється, свою вину. А якраз це — не легка справа. Ось причина, чому наші вороги відкидають сповідь. Відома річ, що їм стоїть на перешкоді; але їхня злоба не робить на мене жодного враження. Але, коли вже раз признаю Божеське походження сповіди та великі добра й користи для людської душі, чи в згоді з цим переконанням іду до тієї Тайни, згідно з заповідями св. Церкви і потребами моєї душі? Якщо я тяжко согрівив чи, бува, не зволікаю, не відкладаю з дня на день мойого навернення? Де ж тут логіка? А коли живу в стані ласки — невже правильно ходжу до мойого сповідника по відповідні поради і вказівки?

73. БОЖЕ СЛОВО

Савонароля порівнював своїх слухачів до гайвороння, яке гніздиться на дзвіниці. Коли воно вперше чує голос дзвонів — утікає геть, але згодом освоюється з їхнім гомоном і він більше його не полохає.

Неодин чоловік, слухаючи якоїсь правди вперше, правди, що вривається в його душу, вступає на дорогу кращого життя, але пізніше ця правда йому буденніє. Дзвони можуть дзвонити, їхній гомін його не зворушує. Як же високо був би я поступив у святости, коли був би користав з усіх почутих проповідей!

На початку християнської ери св. Петро виголосив одну проповідь, після якої навернулося 3.000 людей. Чому ж тепер 3.000 проповідей не навертає ні одного чоловіка?

Може змінився св. Дух. Ні.

Може св. Петро був без людських хиб? Немає сумніву, був обдарований спеціальними ласками, але, людськи беручи, не був ні проповідником, ні промовцем. Крім цього, Ісус Христос, саме св. Петрові так суворо докоряє за недостачі в надприродній ділянці. Та й Христа не відрікався він так дуже давно.

Різниця лежить передусім у слухачах. Замість судити себе, — приходять, щоб судити провідника. А я — чого шукаю, на що звертаю увагу? Гляджу на те, хто говорить, а не на те, про що йде мова. Думаю про те, як священник говорить а не про те, як маю використати для себе подавану науку.

Час до часу буду пригадувати собі історію про Саванароло і про ворон.

74. ДУХОВНИЙ ПРОВІДНИК

„Коли б то можна зрозуміти, яке значення може мати добра рада в блаженних годинах двадцятого року життя“ (Пайо: „Виховання волі“).

Ніхто краще від цього професора Сорбони, ректора і великого подвижника світського навчання, не виказав, як необхідним для молоді є духовний провідник. Коли б університет — говорив він — навчився від Католицької Церкви того всього, що незрівняне знання людського серця підказало цій Божій інституції — тоді університет, без сумніву, кермував би душею молоді. І дораджує світським професорам, щоб сталися провідниками душ...

Невже не було в моїм житті хвилини, в якій я радий був поговорити з кимось широко і розказати усі секрети мого серця? Цю людську потребу заспокоює Церква духовним провідництвом. А якщо досі я не відчував тієї потреби — тоді тим краще було б для мене відкрити перед кимсь мою душу, виявити мої аспірації, спокуси, пориви і знеохоти...

Чоловік, який буде моїм довіреним, не буде звичайно людиною. Буде приодягнений в одяг священства. Господь доручив йому місію: провадити і навчати...

Буду мати, по змозі, постійного сповідника, а він буде одночасно моїм духовним провідником, тобто йому визнаватиму не тільки мої гріхи, але й буду говорити з ним про все, до чого змагаю, про мої труднощі, з яки-

ми зустрічаюся в здійснюванні моїх добрих постанов.

Із цим провідником буду зовсім щирий, буду з ним підтримувати надприродний контакт.

Подумаю, як виглядає моє становище в цій справі. І пороблю відповідні рішення. Є це один з найважливіших пунктів у моїм духовім житті.

75. ПРИЯТЕЛІ

Приятелі крадуть нам час.

Хто це написав?

Може якийсь мізантроп? Хто зна, і тоді треба б забути ці слова. А може належав він до родини тієї жінки з XVII в., яка казала: „Ті, які мене відвідують — виявляють мені шану, ті, які мене не відвідують, роблять мені приємність“.

А може сказану вгорі думку висловив той, хто цінить кожную хвилину за її вартість і розуміє порожнечу і безкорисність стількох розмов, гутірок, сніток і безцільних засідань. Хто зна, чи в часі цих хвилин, які марно витрачую, тисячі людей не чекають моїх вчинків, хто зна, чи моє майбутнє родинне вогнище не жде на моє зусилля, а може сам Господь домагається від мене праці або молитви...

Скільки ж людям хотілося б сказати: „Якщо самі хочете гаяти час — то хоч не доводьте до того, щоб інші також його марнували для вас!“ Проте це нічого не допоможе. Аж до кінця світу охочі до праці мусять терпіти безконечну балаканину непоправних ледащиць.

Існує приказка: „Господи Боже, борони мене від приятелів, бо з ворогами і сам дам собі раду“. Не перебільшуймо. Шукаймо в приязні того, що Господь у неї вложив — наймилішої потіхи чоловіка. Розмова між величними та посвояченими спільними інтересами душами, приносить величезні користі. Але є різні приятелі.

Співжитиму з добрим. А з іншими, з тими, про яких говорить приказка, буду здалека і проситиму Бога, щоб мене від них захистив. У потребі допоможу в цій селекційній роботі. А користі будуть стовідсоткові.

У. АПОСТОЛЬСТВО

76. СУЧАСНА ХВИЛИНА

„Коли б мене поспитали, в якій добі хотів би я жити — я відповів би: в сучасній“ — казав Монталамбер. В іншому місці знову каже: „Коли б я мав вибрати хвилини із життя Христа, в яких я бажав би жити, я вибрав би ті хвилини, в яких Христос ішов на Голгофту“.

Насправді це ідентичні вислови: „Тепер“. — „Хвилина, в якій Христос іде на Голгофту“. Це є те саме.

Хіба Паскаль не писав: „Смерть, муки Христа будуть тривати до кінця світу“. А єпископ Гай говорив: „Яке ж це очевидне, що коли б Христос ще прийшов на землю — його розп'яли б знову, як це було за першим разом“.

Гарне є життя сучасної хвилини, бо Христос потребує відважних борців.

„Геть із тими молодими людьми, які від усього відмовляються, які не відіграють жодної ролі, не вміють нічого робити солідно, нікому не роблять добра“ — писав сімнадцятилітній Монталамбер, і зробив таку умову зі своїм приятелем Корнадет: „Наша моральна поведінка буде без закиду, будемо явно визнавати і практикувати нашу релігію, усе наше життя присвяtimo службі свободи“.

Ця програма мені відповідає, отже приймаю її.

77. ПРОБОВЕВИКИ

„У кожній добі Господь посилає на землю піонерів і пробоевиків“ (о. Турвій).

Треба вміти відгадати будучність, щоб мати змогу її приготувати! Якже ж можна приготувати те, чого

не передбачуємо. Мати змогу — це в першу чергу значить: передбачити. Світові треба пробоевиків і провісників.

Іноді називають першими воїнами-пробоевиками людей неспокійних, авантюристів, людей, що раді б порвати зв'язки з минулим тільки тому, що воно є минуле, що жадні майбутности тільки тому, що вона є майбутністю. З такими „пробоевиками“ нам не по дорозі. Ніщо так не приготує майбутности, як знання минулого і вміння використання минулого. Проте будучність приготує нам чимало несподіванок, у ній можемо ще багато чого навчитися, без порівняння більше від того, що вже знаємо.

Провідництво належить тим, що вміють відгадати, яким буде завтрашній день, і які вже тепер стараються успішно здійснювати те, чим буде той завтрашній день, те, чим хочуть, щоб він був.

О. Турвій казав в одній зі своїх праць: „Замешкуймо сучасність наче люди, що прийшли з майбутнього“. Ця думка може бути для мене корисною.

„Як тільки якась ідея перестане поривати молодь, вона вже не буде довго жити“ — сказав хтось дуже влучно. До кожної ідеї, якій бажаю розцвіту і яка буде жити мною і моїми близькими, буду ставитись сердечно і тепло. А до тих ідей, яких розвиток лежить мені на серці, зачислю: здоровий розцвіт родини, лагідну свободу усіх громадян у вільній батьківщині, сильну і відповідальну владу уряду, перше місце скрізь і завжди Христовій справі, перемогу любови на руїнах пережитого сектанства і ненависти.

Усе те, що я хотів би змінити впродовж літ, буде для мене моїм законом і моїм кодексом і все, в міру моїх сил, реалізуватиму я сам і при допомозі інших.

78. ШУКАЮЧИ НОВИХ ЗЕМЕЛЬ

Один часопис оголосив таке питання: „Коли б якась ворожка хотіла дати тобі святочний дарунок, що хотів би ти знайти під ялинкою?“

Одна з відповідей була така: „ілюзії“.

Але не треба забувати, що одна річ сповідні ілюзії, справжні химери, а друга річ — шляхетний порив і ентузіазм, який люди надто реальні не раз називають ілюзією, а який у дійсності є тільки бистрішим передбаченням, гострішим поглядом, більш підприємчивою

водею. Один гуморист видумав листа, начеб-то написаного колись поважним, розумним і вченим чоловіком до Христофа Колумба в хвилині, коли цей розвивав вітрила своїх кораблів.

„Довідаюся, молодий друже, що маєш намір відкрити новий світ, і скажу тобі одверто, що наміру твого не похваляю... Якто? Невже думаєш, що наша земля замала? Глянь у минуле! Чи ж людям снилося колись відкривання нових світів?... Невже ні рада твоїх справжніх приятелів ні перестороги долі, тобі неприхильної, не можуть тебе переконати, щоб ти жив спокійно в Європі, як кожний з нас? Отже вважаєш себе за стільки вищого від інших, що замало тобі того, що вистачає іншим? Мені тимбільше прикро, що завжди я мав до тебе правдиву симпатію. Ти казав мені іноді, що любиш океан, а я тебе намовляв написати для вправи кілька віршів на цю тему. Важко мені було догадатися, що поезію візьмеш за дійсність. Але коли ти так дуже любилаєш те море і плавбу — я не відмовляв би тебе від малої прогульки: подорожі збагачують молодь досвідом. Проте, молодий друже, дозволь тебе запитати: чи не йдеш ти задалеко, вибираючись у невідоме шукати нових земель? Чому ж не вдовольятися малим, коли ми всі ним вдовольяємося!“

Нехай інші говорять, що хочуть, я піду за моєю зіркою.

79. МОЯ УЧАСТЬ У ПРАЦІ

Одного дня жиди, чуючи надхненні слова св. Йоана Хрестителя, поспитали його більш-менш так, як він пізніше питав Христа: „Чи ти є той, що має прийти, чи маємо ждати на іншого?“

Люди, дивлячись на нас молодих, ставлять собі питання: невже вони будуть порятунком? Чи мають вони необхідні прикмети, щоб піднести в нас повагу Церкви, повернути або дати Христові належне Йому місце в суспільстві?... А може це тільки нулі без значення, яких є стільки на світі?

Це не зарозумілість, коли хто має почуття, що мушу зробити багато вчинків, мушу оправдати довір'я, з яким ставляться люди до мене. Дивлячись одверто в свою душу — матиму завжди досить причин до почуття покори. Дуже часто ліни्वство прибирає позу фаль-

шивої покорі. Саме я, якраз я мушу взятися до праці, наче б нікого іншого не було.

Без сумніву існує слабка пропорція між велитенськими завданнями та моїми невеличкими силами. Але це ще не причина, щоб не братися до праці. Зачну від того, що можу. Але робитиму усе без зайвого галасу, без поспіху, без нетерплячки, але спокійно, старанно, так наче б не було іншого завдання, наче б те, що роблю, могло задовольнити всі потреби.

Таким чином сповнятиму працю, яка мені припадає. Коли б поруч мене ішло 10.000 людей — наша справа була б урятована.

Будьмо тією першою клітиною, з якої відродиться увесь знищений суспільний організм.

80. МОЛОДІСТЬ

Жак д'Арну, летун, важко ранений у 1917 році, так написав у своїй книжці:

„Твоє життя буде коротке, а проте нехай буде повне. Що значить 20 років? Швидко буде вже 10 років, як я вступив до війська... Що? Два рази по стільки і вже кінець життя? І ось стану перед моїм Сотворителем... Де ж те жниво душ, яке матиму змогу зложити йому перед престолом?“

Коротке життя, але багате на плоди життя!

Коротке життя. Маю 16, 20, 24 роки. Це значить: уже їх **не маю**. Вже минули. Вже відлинули назавжди в Божу вічність. Мені належить тільки та хвилина, в якій тепер живу. А вона така коротка, така нетривала!

Ще раз стільки років, може два рази стільки, може менше і стану перед Божим Судом. Перед Судом? Як же це? Вже?

І що скажу?

Багате на плоди життя. Коли Христос поверне на землю, щоб судити всіх людей, чи застане тут більше любови?

Чи у висліді мого життя, застане тут, на землі, більше любови до Бога, більше любови серед людей?

Чи у висліді мого життя зустріне більше віри на землі, більше релігійного духа?

Якщо ні, тоді навіщо ж здалося моя життя? Сьогодні, як і завжди, ніхто не має спасати тільки себе.

Яке жниво душ зможу принести Богові в жертву? А може, на жаль, знатиму тільки список душ, які я привів до упадку? Де будуть душі, яким я допомагаю в їхній дорозі до Бога? Скільки їх буде?

Творитиму повне життя... повне для себе і корисне для других.

81. НАУКА СУЧАСНОСТІ

Маршал Фош любив оповідати, що коли готувався до військового іспиту, в сусідній залі Базен зі своїми старшинами обміркував, як віддати місто ворогам. У цьому дні Фош вирішив пімстити поганьблену славу Франції.

У 1830 році Монталамбер бачить, як юрба скидає хрести з публичних пам'ятників, і бачить гидку процесію, яка ці хрести волоче по куряві дороги, поки їх не кине у Секвану. Це його хвилює до глибини. Дає обітницю подбати, щоб колись завдяки його праці, воля повернулась до своїх прав, а Христос — на своє місце.

Щасливі ті, які не знають вдоволення, щасливі ті, які мають зранені душі, якщо невдоволення є саме цього роду, а рани походять з таких ударів. Горе тій людині, яка на вид підлоти не відчуває болю, не схвилюється до глибини, не вирішить важних постанов, не змінить життя, не спрямує його до тих святих справ, яких поганьблення вона саме пережила.

У молодості маємо найвразливішу душу, найгарячіше серце. Спрямуймо це багатство почувань, це полум'я нашої волі до справ святих, великих і шляхетних. І нехай ці великі ідеали, які ми полюбили першою, гарячою любов'ю — залишаться в нас на ціле життя, нехай цей вогонь молодечого захоплення розгріває всі наші літа, нехай буде провідною зорею всіх наших дій. Тоді матимемо право повторити слова поета: „Молодість — це час рясної сійби...”

Буду берегти і глядіти святого вогню моєї молодости, бо від його тепла повинно нагріватися все моє життя, життя великих праць і трудів.

82. ВЕЛИКІ БАЖАННЯ

„Горе людині, в серці котрої немає туги за тим, чого немає“, тобто горе тому, якого не хвилюють великі бажання та аспірації.

Є дві категорії людей, є такі, які нічого не бачуть, або краще, які бачуть тільки те, що мають перед очима, тільки передній плян, і яким той передній плян настільки вистачає, що заслонює їм усі ширші і глибші перспективи. Вони не бачуть інших образів, для них немає іншого світу поза їхнім фахом, їхньою приемністю, їхнім „я“.

Але є й інші люди, для яких, розуміється, існує також і передній плян, і які його відповідно беруть на увагу, та вони поза ним бачуть і завважають цілі світи.

Без сумніву: фахові обов'язки, завдання стану, заняття — це все є справи важні. Не можу освячуватися поза моїм щоденним життям, але якраз у ньому і через нього. Не можу усунути з нього ні розваг, питомих моєї добі, ані думки про кар'єру, ані успішності моєї фахової праці. Але поза цим усім, понад те все я повинен бачити і проглянути душі, в яких немає Бога.

Суспільство, яке не хоче знати про Бога і зневажає Його.

Юрбу, яку фальшиві пророки ведуть у прірву.

Чи droжить моя душа і рветься до праці, коли отвором стають переді мною ті обрії, ті поля, що ждуть на апостолів? Чи ношу в серці надію ліпшого світу і чи маю сильну волю, щоб бути одним із найпильніших будівничих того світу?

Благословенні, які бажають.

83. СУСПІЛЬНЕ ПОЧУТТЯ

Їхав я вчора трамваєм, було зимно. На п'яти чергових зупинках люди висідали. Ніхто не подумав про те, щоб за собою зачинити двері. Люди висідали — що їх обходили інші, що лишилися в середині вагона!

Є дуже мало людей, які в таких або інших подібних ситуаціях, подумают про других, поки подумают про себе. Висідаєш із поїзду, хтось тебе чекає. Біжиш до нього з простягненими руками, затримуєшся, зупиняєшся, щоб поговорити, гальмуєш рух... тим гірше для тих, які йдуть за тобою. Але ти про те не думаєш.

Навмисне цього, розуміється, ніхто не робить. Попросту — люди про це не думають. Вони не мають т. зв. суспільного почуття, того почуття любови ближнього, яке чинить те, що передбачуємо наслідки, які можуть мати для інших наші вчинки і заходи. Скільки ж

малих і великих прикростей робимо нашим ближнім через недостачу застанови!

Досі я не думав про це. Тепер подумаю. Обмірковуютиму наслідки моїх вчинків. Мало наших вчинків лишається без „потомків“. Яка ж це втрата, щоб маючи стільки доброї волі, бути для інших тягарем і завадою.

У цьому тижні зверну увагу на ці справи в іспиті совісті.

84. ДАРУВАТИ САМОГО СЕБЕ

„Де роздають серце, там ніколи немає сумного настрою“.

Хтось посвячується. Він сам у першу чергу одержує користь із цього апостольства. Коли посвячуюся для добра ближнього, моя душа є тим першим ближнім, який зазнає на собі добродійності і користи жертви.

Крім заслуг, які таким чином збираю моїй душі, даю їй також і радість. Є щастя в одержуванні, але більше щастя лежить у даруванні. Чому, напр., у Сестер Милосердя, в різних монастирях, де обов'язує повне виречення — панує така глибока радість. Бо ці люди виступили всього і нічого собі не бажають.

Найліпшим способом на те, щоб багато одержувати — це багато давати.

Отже давати. Щедрими руками сіяти біля себе посвяту, любов, ініціативу; віддавати другим ті скромні послуги, які маю змогу віддати. Не робити цього, щоб збирати заплату радості, винагороду вдоволення. Робити лише тому, що цим способом можу виявити Богу і ближньому мою любов, а радість, яку відчуваю, прийматиму як Божий дар, як дар, за який Йому дякую і який Йому в жертві приношу.

Шукати посвяти, в якій можу дати більше, більше посвятитися. Про одного апостола прокажених хтось сказав: „Хто шукає душ у таких тілах — той напевно шукає тільки душ“.

Вище цінитиму ці місії і цей рід апостолування, де шукають тільки добра людських душ.

85. ПОКЛИК ВЕРХІВ

Найвищою горою світу є верх Гімаліїв, Еверест, 8882 м.

Вже від 1893 р. намагалися спортсменці його здобути. Надармо. В 1919 році поновлюють зусилля. Знову надармо. В 1921 р. нові зусилля, але і цим разом верха здобути не можуть. В 1922 р. доходять змагуні на висоту 7620 м., 8225, 8301 м. Шостого червня цього ж року трьох європейців і п'ятнадцять тубільців ось-ось мають досягнути мету. Раптом чути сильний гуркіт: це лавіна. 7 тубільців гине. Ще раз треба відступити.

Хотілося б назвати це божевільням. Так, це божевільня для мене, що знаю тільки рівнини і люблю тільки мої спокійні приємності. А ті, що люблять здобувати верхів'я пишуть так: „Пустеля тягне нас і кличе: »Ходіть«. Таборують при 35° ступенях морозу. Це неважне. Візія верхів уже їх не покидає. Хочуть до них вернутися — хочуть іти вище“.

Яка вірність ідеї, коли великий ідеал оживлює душу!

Покину мої вигідні капці, мій теплий куток при печі, мої дрібні звички. Треба посвятити дещо вигоди, щоб піти на вечірнє засідання; треба дещо посвятити, заперечення себе, щоб виконати доручення товариства, приятеля. Це ще не Монт Еверест. Багато інших доконало на правду великих діл. Невже я буду такий м'який для себе? Такі речі обурювали св. Франца Ксавера: „Як це? Люди йдуть на край світу, щоб здобути дещо золота, а я не мав би піти туди для любови Ісуса Христа?“

86. ЦАРСТВО БОЖЕ

Як же помалу здійснюється Царство Боже!

Дивлюся на світ. На землі є приблизно два мільярди живих людей.

У цьому мільярд поган; половина світу! Другу половину треба поділити на дві частини: одна частина це католики, друга — православні і протестанти. І це все — мало що не 2.000 літ по приході Христа!

Немає сумніву, що можна спастися, визнаючи у добрій вірі і фальшиву релігію. Св. Тома каже: „Господь післав би навіть ангела, щоб об'явити душі доброї волі те, що їй треба знати“.

Але не пересуджуючи про тих, які належать до духа Церкви (а належать до нього всі, які є в стані ласки), який сум огортає, коли подумати, що тіло Церкви, Церква видима є ще така квола і це, по стільки віках!

250 мільйонів нез'єдинених — навіть 286 згідно з останніми статистиками. А головню мільярд поган! Мільярд! Чи розумію, що значить мільярд? Мільярд поган, це значить, що коли б вони йшли перед моїми вікнами день і ніч, по чотирьох на секунду — то на цей похід я мусів би глядіти 8 років і 56 днів.

І супроти цих фактів — я проводжу мої дні в безділлі! Й зовсім не турбуюся про спасення світу! Жнива великі! Які великі! А я про це нічого не знаю? А коли б і я став одним із женців!...

87. ДЖЕРЕЛА АПОСТОЛЬСТВА

Чимало людей говорить, працює, агітує. Чому ж висліди цієї праці невеликі? Бо в цій діяльності людини немає Бога.

Віддатися апостольській праці, не маючи інтенсивного духового життя — це даремний жест і зайва витрата сил. Не наші слова творять добро, не вони впливають і скріпляють ласку в людських душах. Лише Божя ласка може довершити це чудо, а ласкою Божою можна господарити лише, маючи ключ до Божого серця шляхом близького співжиття з Богом і шляхом молитви.

Ріка відрізана від джерела швидко висихає, тратить усю свою міць і силу. Земля відтята від сонця тратить свою життєдайну плідність. Риба витягнена з води — гине. Так і людина, не зв'язана з Богом вузлом внутрішнього життя, тратить міць і силу для Нього, а в кожному разі праця та не приносить пожитку. Вона нагадує дерево в неплодній пустелі, що тільки вегетує, але ні цвіту ні плоду видати не може. Бог є джерелом і сонцем всякої нашої сили, всякої успішної діяльності, і так як електрична машина, в якій перервано струм, перестає діяти, так і ми стаємо безсильні, як тільки перерветься наш контакт з Богом, як тільки струм Божої ласки перестає допливати до нашої душі.

Хто надасть моїм словам здобувну силу? Лише контакт з Богом, океаном без меж... Життя внутрішнє є душею всієї апостольської праці.

88. ГРАНИЦІ ПОСВЯТИ

Один молодий робітник став католиком і з цього приводу наразився на скажений гнів батька. Одного ве-

чора, коли вертав додому зі сходин католицького товариства, батько вилаяв його і брутально прогнав: „Іди собі ночувати, куди хочеш“.

Молода людина, опинившись на вулиці, подалася йти в напрямі мурів колишнього замку, щоб там знайти лічліг. Раптом по дорозі витягає з кишені малу книжечку, з якою ніколи не розлучалася. Є це „Наслідкування Христа“. Розгортає її і читає при світлі вуличної ліхтарні: „Доки ти не пролляв твоєї крові за Христа, знай, що ти не дійшов до меж посвяти“.

Добре — каже до себе — чому ж я мав би жалуватися? Я повинен бути щасливим. На другий день рано, ще прикритий нічною росою, іде до священника і просить у нього св. Причастя, яке хоче прийняти ще перед початком праці.

Невже був би я здібний до такої відваги і простоти в героїським самовідреченні? Буду подивляти такі приклади, буду слідити самого себе, наскільки я був би здібний йти їхніми слідами.

89. ЗОРГАНІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ

„В нашій добі одною з найнеобхідніших прикмет є здібність до зорганізованої праці“ (Поль Ронсіє).

Чи є це якесь фатальне право, що люди лихі творять суцільну єдність у своїй ненависті, а люди доброї волі не вміють єднатися?

Гуртуватися в праці — це трудна справа. Вміння працювати в гурті не є питома людині. Для цього треба виректися любови самого себе, деяких особистих поглядів на суть апостольської праці. Треба піддатися прововоді установленої або обраної влади. Така самовідданість буває вислідом великого зусилля, в першу чергу в дуже талановитих людей, отже в найсильніших індивідуальностей. Немає спільної праці без дисципліни. Людина з природи не любить дисципліни. Піддання розуму і волі під накази дисципліни треба вивчати не раз у твердій школі.

Здібність до зорганізованої праці є ще менш питома українцям ніж іншим народам. Ідея синдикалізму, асоціаціонізму, мутуалізму має більше успіхів закордоном. Українець любить працювати окремо. Сам хоче

бути собі паном. Тому під цим оглядом треба нам сильно взяти себе в руки.

Зорганізована праця, хоч важка, проте є необхідна. Товариство без зорганізованої праці не є товариством, але чередою. Члени товариства мусять порозумітися у справі спільної мети, прийняти цей самий провід і слухати його в усім, чого вимагає добро загалу. В іншому випадку настає анархія.

Католицьким товариствам протиставляться товариства суцільні і сильні. Щоб не впасти й перемогти, мусять католицькі товариства змагати в першу чергу до внутрішньої єдності поміж членами і до співпраці з аналогічними об'єднаннями.

Минатиму крайно індивідуалістичну працю. Буду вистерігатися духа сепаратизму. Через цього духа котилося в пропасть.

90. РОДИННА ЄДНІСТЬ

Іванна д'Арк, їдучи одного дня в проводі своїх відділів, зустрічає озброєних вояків. Хто це є? Приятелі чи вороги? „Це неважне“ — рішає Іванна. „В кожному випадку це французи. Ідіть і скажіть їм, щоб з'єдналися з нами. Ніколи не буде забагато об'єднаних синів французької землі“.

З нами те саме. Ніколи не буде забагато об'єднаних католиків. Маловажними є інші погляди, маловажні передусім політичні переконання. Плятформа, що повинна об'єднати нас це: „Вірую в єдиного Бога“. Усі, що ісповідують одну віру, віру Католицької Церкви, є братами, всі повинні подати собі руки в обороні тієї спільної віри!

Є люди, що раді б вносити роздор, незгоду навіть серед гурту приятелів. Я завжди буду чинником згоди і єдності.

„Ціле моє життя“ — писав Монталамбер — „відбивав я наклепи моїх найліпших приятелів“. Яке ж це жакливе і яке правдиве!

До сварки треба завжди двох осіб. Ніколи не буду тим першим. Усі мої сили зверну проти ворога. Не на те, щоб його знищити або ради гордості, але щоб його зробити нешкідливим або щоб його приєднати до себе.

Поміж нами, як вогню, будемо вистерігатися ривалізації і дефетизму. „Ось вам наказую, щоб ви любили друг друга“ (Йоан 15, 17).

Буду старатися виробити в собі душу прихильну, ввічливу, дружню. Розвиватиму в собі замилювання єдності.

91. »ПОДАЙ ДАЛЬШЕ«

Полковник 130 полку піхоти посилає вістуну з важним документом до штабу дивізії. Дорога є жаклива. Вістун попадає у вогонь боротьби. Довкола шаліє гарматний гураган. У цьому пеклі вістун одержує смертельну рану. Але хоче, щоб довірений йому папір дійшов до свого призначення. Тому кладеться на закруті дороги, щоб його можна було легко доглянути, підносить вгору задеревілу руку, а скостенілими пальцями держить дорогоцінний папір. Якийсь інший розвідчик (кур'єр) повинен його доглянути і віддати, де треба.

Кожна дозріваюча генерація „молодих“ думає, що якраз на неї ждав світ, щоб спастися. І має рацію. З тієї, завжди оправданої надії, б'є для кожного народу, навіть серед найгірших нещасть, надія і сила воскресення. Не маючи молоді, постарілий світ швидко вбрався б у теплі капці і шляфрок та завмер би в рутині. Тому: нехай живе молодь, що бачить нові речі, голосить нові гасла й не гордує тими, що перед нею жили, змагалися і терпіли.

Це неважне, чи вони, чи їхні наслідники спасуть світ... Вони вчитали наказ в очах покликаних до цього вождів. І йдуть у похід. І йдуть вперед. Якщо впадуть від ран, задержать папір у руці, щоб передати його тим, які йдуть за ними. Надійдуть другі і в руки свої візьмуть ще нездійснені заповіді. Перемога, „щастя всіх прийде по наших аж кістках“ — як каже поет.

Подай далі... Перемога наближається.

VI. ПИТАННЯ БУДУЧНОСТІ

92. ЖИТИ

В якійсь комедії питає дядько свого сестрінка, легководушного юнака, що нищить і марнує свої роки — яке його життя. „Я не живу“ — відповідає молодець — „я тільки існую. Але і це вже є багато“.

Скільки ж людей не має іншого ідеалу, як існувати. Бути. Вживати. І це все. Але не клопочуться, щоб на правду жити, щоб своє існування вчинити вартісним, щоб вживати своєї молодости, своїх талантів, якщо їх мають, майна, якщо його посідають, на поліпшення долі інших людей, на поширення Царства Божого. Цими справами не займають собі голови.

Мій ідеал — це не існувати але жити.

Розвину і використаю всі від Бога одержані дарування. Розвину і використаю не задля самолюбної гордості, не тому, щоб статися кимось, щоб затьмити і перегнати інших але щоб виявити багатства, якими мене Бог наділив, щоб висловити Богу найбільшу хвалу. Це вчиню у відношенні до себе.

Але для других? Доложу зусиль, щоб ці Божі дарування наче проміння освічували моє довкілля. Буду розсівати довкола себе якнайбільше світла, ентузіазму, тепла, захоплення для всього, що добре. І це не колись там, пізніше, але негайно, від тепер, у практиці мого щоденного життя.

Чого бажається перш за все в 18 або 20 роках життя? Бажається жити. Розумію це бажання. Часто повторятиму це слово: жити. Постараюся його зрозуміти, ввійти в глибину його дійсності.

93. ПРИГОТУВАННЯ

„Як це діється, що приготування в творах Бога займає багато більше місця в порівнянні до приготування в творах людей?“ — питає о. Фабер.

Справді. Особливо велике місце дає Бог своїм приготуванням. Перед приходом Христа 4.000 років, а мабуть і більше. Перед Його народженням 9 місяців від Благовіщення. Вже Спаситель народився, але ще не пора показати його світові; перед об'явленням 30 років прихованого життя.

Буду наслідувати Христа. Буду прив'язувати велику вагу до повільного проростання зерна, яке в своїм часі дозріє в багате жниво.

Як же часто бажав би я дійти, не почавши ще навіть мандрівки. Знеохочуюся швидко, якщо результат негайно не вінчає моїх зусиль. Невже ж можу припустити, що вистачить кілька хвилин, щоб зістати святим? О. Олівен, замучений комуністами, сказав, що правда, що „до святости треба менше часу ніж відваги“, але те, що відвага є чинником важнішим від часу.

„Час не ошаджує того, що здійснилося без (належного) часу“. Довершив я свого діла. Не буду ждати великих успіхів. Колись, припадково успіхи перейдуть мої сподівання... Хоч найчастіше важко їх за життя діждатися. Речі є стільки варті — скільки коштують.

Навчуся підготовки. Чим краще, чим більше напруги і солідности вложу тепер у мої студії, в мою роботу, в мій варстат — чим краще вмітиму очекати — тим ряснішою буде моя пізніша діяльність, тим сильнішою моя ситуація, тим вартіснішим моє діло.

94. ЧИ БУДУ СВЯЩЕНИКОМ?

„Я переконаний, що на світі є багато людей зі священничим покликанням, які проте за ним не пішли“ (Рене).

Отож або ясно знаю, яке є моє життєве покликання або не знаю. Але якщо ясно не бачу моєї будучности — то звідкіля маю певність, що священство не є якраз моїм життєвим шляхом?

Перше запитання: Чи між мною та священством немає непоборних перешкод або перешкод дуже по-важних, а саме: здоров'я, нездібності до необхідних сту-

дій, вдача або минуле, які виключали б священниче при-
звання.

Подумаю над цим льюально.

Якщо немає перешкод, стає питання вподобання, замилювання. Мова, звичайно, про надприродні вподо-
бання: про нахил ширити добро, допомагати душам у
прямуванні до Христа... Відраза і природна нехоть, яку
я міг би відчувати проти цього стану, напр. неохота
покинути родину, вигідне життя і т. п. це ще не задо-
вільні докази проти покликання.

Так, іноді менш-більш виразно відчуваю надпри-
родний потяг! (N. В. завважу, що такий потяг не є не-
обхідний). Чи цього доволі? Якже здобути певність, що
Господь мене кличе? Коли б я був певний, я пішов би
негайно за моїм покликанням.

Відверну питання. Не буду дуже обмірковувати,
чого Бог домагається від мене, але швидше подумаю
над тим, що я хочу дати Богові. Відчитаю розмову
Христа з юнаком, записану в св. Матея (гл. 9, 16—23).

Остаточню реколекції просвітять мене і навчать.

95. ВІДДАТИ ВСЕ

„До тієї пори — поки ми не віддали всього —
ми не віддали нічого“ — говорив славний летун Гійне-
ме, коли одного дня приятелі намагалися відмовити йо-
го від нового лету, кажучи: „Як це? Знову хочеш їха-
ти? Це ж божевілля! Сьогодні ти вже три рази мірив
повітряні простори. Досить з тебе!“

А я? Чи я вже дав із себе щонебудь? Що?... Бачу
мало що не самі недотягнення і недостачі моїх жертв.
Якже ж рідко даю Богові завершені твори.

Молюся, але як погано. Іноді жертвуюся, але як
неповно! Працюю, але якраз як ліниво!...

Впорядкую це все. Буду старатися робити ліпше
все, що роблю. Чи на цьому обмежується все, що мо-
жу дати?... Невже Бог не жадає від мене чогось біль-
ше? А якщо жадає всього — чи віддам Йому те все?

Але тоді треба буде покинути мої звички та мої
вигоди? Хто зна! Тоді скажу собі: До тієї пори, поки
я не дав усього...

Хто зна, може треба буде покинути мою позицію,
почати думати про інші справи, про життя більш жерт-
венне... Будь обережний! Добре надумайся, щоб не

зробити похибки. Але коли бачиш, що ти теж міг би бажати того, до чого стільки інших змагає, коли б ти тільки захотів... Чому ж не зробити тобі рішального кроку?... Поки чоловік не дав усього...

Треба би опустити всіх своїх; виректися радості домашнього вогнища... Хто зна. Якщо це певне, що цей великий поклик звернений до тебе, то чому ж за ним не піти?... Буде важко... Дуже можливо... Тому то будь покірний і молися, а коли побачиш, що треба хотіти, тоді пригадай собі Гійнеме.

Доки не дав ти зі себе всього — ти не дав нічого.

96. СХИБЛЕНЕ ПОКЛИКАННЯ

„Якщо чоловік, покликаний на апостола, не піде за своїм покликанням, багато людей не пізнає благодати св. Євангелія“. Слова ці писав о. еп. Гульст про Ренана, про того Ренана, який був зразу клириком, потім дезертиром, і якого сумної пам'яті письма накоїли стільки лиха.

Для спасення кожної душі співдіє три роди вільної волі: воля Бога, який розділює ласки; воля заінтересованого, який завжди може прийняти або відкинути цю ласку; воля нас усіх у більшій або меншій мірі, залежно від того, наскільки Бог велить нам бути знаряддям добра супроти якоїсь душі.

Цей або той був покликаний на апостола — це значить, що Бог числив на нього, числив, що буде голосити Євангеліє своїм братам... Але він не сповнив своєї місії. Наслідок цього буде такий, що душі не знатимуть нормального шляху спасення і потребуватимуть спеціальної інтервенції Божого Провидіння, інтервенції, якої Бог не зобов'язаний людям давати.

У цьому якраз лежить небезпека схиблених покликань.

Іноді чується думку: не піти за покликанням — це гріх. Але щоб заіснував гріх — мусить бути наказ. Тут немає наказу, тільки проста рада: „Як хочеш“. Не хотіти (йде тут, очевидно, про покликання правдиве) це боязливість, простацтво, недосконалість, але виною само в собі не є (хіба, що існує очевидність, що поза тією дорогою чоловік не може спастися).

Велика небезпека схиблених покликань лежить у тому, що ми наче б вибивали з рук Бога знаряддя, яке

Він приготував перед віками для спасення людських душ. Це не тільки я наражуюся на згубу або, докладніше кажучи, втрату багатьох ласк для мене призначених, але мене ради, задля моєї боязливости, інші душі, хто зна, може багато інших душ не доступлять спасення або освячення.

Це відповідальність, якої не хочу брати на себе... Добре подумаю, чого Господь вимагає від мене... Не хочу розминутися з моїм покликанням! Хочу виповнити місію, яку мені Господь призначив!

97. ПОДРУЖЖЯ

„Я хотів би, щоб молодих людей заздалегідь приготувляли до думки подружжя“ (Р. Базе).

Священство — не є для мене (над цим міркував я довго і совісно), отже Бог кличе мене, щоб у будучності заложити родину.

Є люди, які бояться говорити молодому чоловікові про майбутню родину. Цей страх неоправданий, треба тільки глядіти, щоб мова про подружжя була чиста, далека від поганої пожадливости, щоб була наче величній скарб, якого ніхто не може споганити. Під тими умовами ця мова буде очищуюча, корисна, буде заохочувати до шляхотних чинів і поривів.

Прийде день, у якому з'єднаюся на ціле життя з вибраною людиною, яку Господь потай-світу готує для мене. Що думатиму тоді про моє минуле, про моє сьогоднішнє життя? Що сказала б вона, коли б могла мене тепер побачити, що сказала б вона про ту книжку, яку читаю, про ту розмову, яку проваджу, про ті погляди, які розкидаю довкола? Що сказала б вона, коли б пізніше могла відчитати в моїм серці всі бруди і підлоти моїх гарних літ?

Родина моя буде плідна. Буду **творцем життя...**

Якщо Богу подобається, малі сотворіння будуть мені завдячувати життя... і — що є грізним — будуть хоч до деякої міри подібними до мене. Невже я така людина, щоб моє життя було варте продовження, щоб я міг сміливо передати його другим? Заздалегідь думатиму про ті оченята, які вже тепер наче б споглядали на мене з колиски і просили мене без слів: „Будь вір-

ним!“ Так важко є остатися добрим у родині, де нема освячуючої ласки. Батьку, освячуйся, щоб нам не було надто важко стати святими.

98. БЕАТРІЧЕ

Озанам писав про Данте: „Якийсь тайний голос кликав його ще в дитинстві до сусіднього дому, де росла молода дівчина; завжди вертався ліпшим з цього дому. Пізніше, коли прийшов вік пристрасти, вид Беатріче хочби далекий, параліжував у ньому кожний злий відрух, кожную можливість зла“.

На жаль, це сумна правда, що деякі молоді люди бачуть у жінці тільки предмет забави, джерело розкоші, привід до невідповідних жартів, натяків і двозначників. Може таким є якраз той товариш, з яким часто зустрічаюся? Буду його обминати! Бриджуся цим способом поведінки супроти жінок. На жаль, бюро, казарми, містецькі робітні — це в більшості агенції зіпсуття і бруду.

Обминатиму ці середовища, а за те часто розважаю гарні слова Лякордера: „Молодий приятелю, сину твоєї матері і брате твоєї сестри, сину матері, яка тобі дала життя у святій повздержливості подружжя, брате сестри, якої чесноти борониш усіми засобами, не упідлюй у собі того великого добра, яке вчинило тебе мужчиною. Будь чистим! Збережи у твоїм кволім тілі релігійне джерело, з якого пливе любов, у якому цвіте любов. Крім твоєї матері і сестри існує на світі солодке, тихе сотворіння, яке Бог тобі призначив. Живе вже для тебе, хоч тебе не знає, намагається викоринити з себе це все, що колись могло б неподобатися і найменшому з твоїх побажань; заховай для неї своє серце так, як вона ховає своє для тебе“.

99. ЛЮБОВ

„У багатьох випадках вибачаю молодим людям. Але є одна річ, яка відпирає мене рішучо, це є, коли бачу, що хтось, до того хтось молодий, наспіхається з любови“ (о. Перрейв).

Скажи мені з чого ти смієшся — а я скажу тобі, хто ти такий. Якже ж можна сміятися з любови?

Бог міг би давати (множити) життя на світі просто, без посередництва батьків. Але цього не хотів. Винай-

шов любов. Ось двоє людей зовсім не знаються. Може не бачилися ніколи. Зустрічаються. Цього досить, щоб заіснував між ними потяг, якась дивна потреба наближення, взаємна симпатія. А коли немає перешкод, щоб остаточно зв'язатися, ці, досі чужі собі люди, єднаються назавжди — і стають здібні й управнені розмножувати життя. Господь Бог зволив звернути на них свій погляд, щоб побільшилося число людей, і ті, що від них почали своє життя з волі Всевишнього, стають творами безсмертними. Це почате з них життя вже не згасне. Як же ж можна сміятися з такого предивного Божого виходу.

Тому, що завдання батька родини потягає за собою великі тягарі (треба запевнити дітям життя і будучність), добрий Бог лучить з тими тягарями і приємність. Порядок світу домагається, щоб тягарі і приємності йшли в парі. Шукання приємностей і втеча від тягарів — це та поведінка, противна Божим плянам. А тому, що предмет, про який іде мова, є дуже важний (творення життя) отже й матерія сама в собі є теж дуже важна.

100. ЗАЛОЖЕННЯ РОДИНИ

„Люди пізнаються три тижні, любляться три місяці, сваряться три роки а терплять себе тридцять літ“ (Гіп Ген).

Це справді легкодушний спосіб трактування подружжя. На жаль чимало молодих людей, ідучи за неоправданим ентузіазмом або сліпою пристрастю двадцятого року життя — приготує собі майбутність за поданим угорі зразком.

Невже досить трьох тижнів, щоб пізнатися добре? Може знаєш книжку, в якій таким способом описано заручини: „Сказали їй одного дня, що якийсь молодець бачив її два рази і хоче з нею женитися. Сміялася з цього проекту цілий тиждень, що попереджував назначену зустріч. Вкінці однієї неділі зустріла цього молодця. Пішла з ним на півгодинний прохід, а коли він поспитав її, чи може надіятися, що вона колись буде його жінкою — відповіла йому: »Так«“.

Якщо хочу заключити поважне подружжя, якщо не хочу, щоб початкова ідилля не скінчилася трагедією — тоді я повинен виявити більше обережності в проектуванні подружжя.

Буду стерегти своє серце, — буду тримати його в руках...

Приневолю себе, щоб не полюбити, доки не пізнаю, чи мені можна любити. Важко є топтати свою любов, коли віддавши своє серце, бачиться, що треба його відібрати. Важко жити разом у подружжі, коли в ньому немає ніякої нитки, що могла б подругів в'язати. Колись буде запізно. Тепер ще є час. Колись треба буде заплющувати очі. Сьогодні треба їх широко відкрити і вибрати тільки по глибокій надумі.

Не треба забагато вимагати.

Треба тільки передбачувати.

101. ДІДИЧНІСТЬ

„Кожна людина є потомком і кожна людина є предком“.

Людина є істотою засадничо залежною. Цілий ряд моїх предків відповідає за мене. І я, якщо маю потомство, відповідаю за цілі майбутні покоління.

З цього огляду людина, що хоче заложити родину, повинна бути ще святішою від людини, що живе в безженстві.

Потомок... Предок...

Потомок. Можна би написати цілу книгу про різні впливи, які шляхом крові, шляхом спадковості вчинили з мене такого як я є. У мені є чимало прикмет і хиб моїх батьків. Є й сліди давніших впливів. Хто зна, чи такого або іншого відруху, такого чи іншого нахилу не завдячую частинно святості якоїсь доброї, а сьогодні вже забутої прабаби!

Отже я одержав багато. Від минулих поколінь. Але будучність? Що зчерги я задумую дати другим? Як спадкоємець одержаної спадщини, не маю змоги вибирати тільки те, що хочу. Але як предок майбутньої генерації можу передати їй те, що захочу.

Не треба, розуміється, перебільшувати закону спадковості до тієї міри, щоб уважати, наче б вона підважувала вільну волю. Не можна теж перечити її існування. Яка ж це відповідальність, коли подумаю, що такий чи інший розгул моєї молодости відіб'ється, а в кожному разі може відбитися, в непередбачений, а може трагічний, спосіб на ближчих або дальших моїх потомках.

Предок. Привикатиму до думки, що стою в про-
воді цілого ряду, що по мені придуть інші, які будуть
частинно тим, чим я був: сильніші, якщо я був силь-
ним, більш схильні до злого, якщо я був маловартним
і боязливим.

102. БЕЗСМЕРТНІСТЬ

„Людина може, якщо захоче, не
признати своєї величі; позбутися її не
може. Душа, яка тепер брудиться в баг-
ні, є все таки безсмертна. Тепер живе
тварина, але колись вмиратиме люди-
на. Людину будуть судити і карати“
(Л. Вейо).

У житті людини страшне є не те, що вона мусить
умирати, але те, що смерті не може. Ах, коли б то було
можна по змарнованім і прогайнованім житті пропасти
безслідно зовсім і назавжди!

Але ні! Раз покликаний до життя — я засуджений
на існування. Або на моє щастя, або на нещастя. На моє
щастя, якщо я вірно і гідно виповнюю моє життєве по-
кликання. На моє нещастя, якщо переступаю волю Бо-
жу і в тому стані знайдуся в обличчі смерті. Але пе-
рестати жити — ні, цього не можу. Я приречений на
життя, приречений на безсмертність.

Добре над цим подумаю. Живучи серед того, що
минає, так мало застановляюся над тим, що триває і
тривати буде. Звикну до тієї думки: раз живучи, не мо-
жу втекти від життя. Тут, на землі, можу втікати від
Бога, може мені навіть здаватися, що Його обминаю.
Наївна ілюзія! Бог мене тримає. Навіть за ціну крові
не можу купити нірвани. Вийшовши з нірвани я най-
шовся поза її засягом, поза її впливами. Піймати мене
знову немає змоги.

Живу і живу безсмертним життям. Буду
займатися поважно тільки тим, що є неминуче.

VII. СВЯТА І БОГОСЛУЖЕННЯ

103. РІЗДВО

Вифлиєм... скальна печера... давний вертеп. Не той мальований, паперовий вертеп, який оглядаємо як побожну пам'ятку. Ні, то та перша, справжня стайня, 12 м. довга, 4 м. широка, обмазана гноєм, доступна всім вітрам і продувам...

Глядітиму довго, уважно — буду роздумувати і розважати. Перенесуся думкою у Вифлиєм, до базиліки Христового Різдва. На землі в оправі білого мармуру видніє срібна зірка, а на ній слова: **Гік де віргіне Марія Єзус Хрістус натус ест.** Тут з Марії Діви народився Ісус Христос.

Це тут... Ні?... Мені сниться!... Навпаки. Немає більш певного, більш доказаного факту... З Діви Марії... Яка тайна! Справді, якою благодатною між невістами є ця молода Мати, яку бачу очима віри якраз тут, коло цієї особливої колиски.

Народився Христос, тобто Слово, тобто самий Бог! Це є така велика, така приголомшуюча Тайна, що Церква велить своїм священикам хилити голову, як тільки в Службі Божій прийде слово „Воплочення“ — а саме: в „Єдинородний Сине“ й у „Вірую“. Цей манісенький, є найбільшим. Впаду на коліна. Буду величати і славити. Якже ж відчувати страх і боятися? Цей могутній і найбільший є таким маленьким! Наближуся. Буду сміливим. Відважуся на все.

104. ВОЗНЕСЕННЯ І ПРЕОБРАЖЕННЯ

„А ви є свідками того“ (Лук. 24, 48) — сказав Ісус Христос до своїх Апостолів — і до нас усіх — перед своїм вознесенням.

Свідками „того“ — це значить свідками Його і Його науки.

Христовій науці не приносить ніщо такої шкоди, як спосіб, яким багато людей живе тією наукою. Вони то головню, ці недбайливі і зимні ісповідники, творять суспільність, яку ми звичайно називаємо суспільністю вірних. Болюча іронія! Дивна вірність!

„Це має бути католик“ — каже невіруючий і під претекстом цього злого прикладу звільняється від обов'язку шукання правди або від обов'язку жити згідно зі здобутою правдою!

Коли б усі віруючі були справді віруючими, коли б були консеквентними і логічними супроти себе, коли б були насправду практикуючими — на світі не було б стільки невіруючих. Велич і блеск справжнього католицького життя, притягали б до Христа всі душі і ніхто не міг би вимовлятися лихим прикладом. Але католицизм багатьох людей є такий нужденний, такий гнучкий, такий блідий, що для добра віри було б мало що не ліпше, щоб його не було.

Зате я визнаватиму і практикуватиму мою віру відважно і публічно, хоч і з покорою. Моєю євангельською вірністю даватиму свідоцтво про божеську вартість св. Євангелія.

105. СОШЕСТВІЄ СВ. ДУХА

Діяння Апостольські пишуть, що Апостоли в день Зелених Свят були повні ентузіазму і захоплення... Дванадцять людей, проте їхнього вогню було доволі, щоб навернути світ.

Дванадцять людей! І то яких людей! Невчених, заляканих, слабких; такими були вони перед зісланням св. Духа. Але ось сходить св. Дух. Промовляє до їхніх душ. Запалює їх і підносить. Тепер підуть на край світу. Вороги хотіли б заборонити їм проповідувати. Мовчати? Ні, неможливе. Вони мусять проповідувати світові правду Євангелія. Тисячі навертаються. Світ погрожує Апостолам, кидає у в'язницю, вбиває... Але їх це не лякає. Вони знають один шлях. Мається враження, що світ хоче затопити Церкву в морі крові. Цілі три віки тривають жажливі переслідування. Церква, на якийсь час вільна, переживає пізніше знову важкі гонення. Але

ці переслідування не здержують її розвитку: зернятко гірчичне впало на землю.

Що було причиною цього чуда? Захоплення. Ентузіазм, у добрім і сильнім значенні цього слова, ентузіазм, який означає святий вогонь, що горить у душі і серці. Коли маємо в серці св. Духа, коли цей св. Дух розбудить усі живі сили нашої душі, коли надихає її вогнем і підтримує енергію — тоді ніхто нас не переможе, тоді можемо всього доконати.

Без вогню в душі нічого не можна вдіяти. Хто носить у своїм серці полум'я, той є сіячем побідного світла.

106. П'ЯТНАДЦЯТЕ СЕРПНЯ

Існує:

1. Смерть без л ю б о в и. Є це смерть у стані важкого гріха.

Нехай боронить мене Господь перед тією смертю. А тому, що дерево падає завжди в той бік, куди похилилося, буду вистерігатися тяжкого гріха.

2. Смерть у л ю б о в и. Такою буде, як Господь дозволить, моя смерть.

Не засну ніколи, не справдивши стану моєї душі, не викликавши акту любови, а в потребі й акту жалю.

3. Смерть для любови. Є це смерть мучеників.

Великі душі: Фуко, св. Тереня від Дитяти Ісус гужать за нею. Чи це буде моя смерть? Мабуть ні. А зрештою, хто зна? Криваві переслідування є хронічним явищем в історії Церкви. Чейже кожний із нас дав би свою кров за Батьківщину... Чому ж не дав би її за Бога?

4. Смерть з л ю б о в и. Це є смерть Марії, Матери Божої. Пресв. Діва вмерла дослівно з любови. Її людське тіло сокрушилось під тягарем палкої любови Бога. Така любов не є сотворена для землі. Її треба іншого повітря: повітря неба.

107. ПІЗНАННЯ ХРИСТА

„Якже б я Його любив, коли б я Його знав“ — казав один навернений селянин.

Але я не є тим селянином. Я знаю Ісуса Христа.

Чи люблю Його такою любов'ю, якою я Його любити повинен? Чи пошана, яку Йому віддаю, заслуговує на ймення любови?

Кажу, що Його знаю. Але чи знаю Його на правду? Мабуть ні. Коли б я Його знав, любив би Його інакше. Може моя любов є така бліда тому, що моє знання є незадовільне?

Чим же є Христос для мене? А може я подібний до Апостолів, які доглянули Христа над озером, але до світа Його не пізнали? А може для мене, так як тоді для Апостолів, Христос є тільки марою, невиразним сповидом або з'явою?

Коли був би для мене на правду Кимось!

Якже ж інакше виглядало б моє життя, коли б Христос краще і глибше пізнаний, ввійшов у нього наче хтось дуже близький, дуже живий, наче хтось, хто справді був би при мені кожної хвилини. Чи ж таке життя не сталося б правдивим співжиттям з Ісусом Христом?

Доложу старань, щоб ліпшим і глибшим пізнанням, увести Христа в моє життя.

108. ВЧИСЯ ВІД ХРИСТА ЛЮБИТИ ХРИСТА

(Св. Вернард)

Одна велика християнка з XVII віку говорила: „Я можу дивитися тільки на заслонені хрести“.

Вид відслоненої хрестної жертви роздирав її серце.

Ми вже привикли. Хрест уже нічого нам не говорить. Думка, що Воплочене Слово вмерло з любови до нас, уже нас не зворушує. Ця жахлива байдужість походить радше з недостачі застанови і з недостачі думки ніж із недостачі серця.

Коли б я це міг зрозуміти... Але то таке далеке від мене.

Наближуся. Від Христа навчуся любити Христа. Маляр Гофман намалював Пречисту Діву, коли підносила плащаницю у Велику П'ятницю і прощала останнім поглядом любови це Боже Дитя, яке зняли з хреста і яке вже обвіяв холод смерті.

О Маріє! Дозволь разом з Тобою глядіти. У цей день Церква відслонює хрести, закриті від неділі Божої муки. Я повинен стільки навчитися! Маріє! Ще на хвилину відхили цю заслону. Хочу навчитися від Христа як любити Христа. Господь так полюбив...

Отже то так, аж до тієї міри полюбив мене Ісус! Але ж це страшне, це нечуване... Можу дивуватися, але якраз це є правда.

Що віддам Богові? Як відповісти на стільки доказів любови? Тільки любов'ю, тільки великою любов'ю.

109. ГОЛГОФТА

„Людина є семиструнною арфою. У ній є шість струн страждань і одна струна радості“. Ці слова може дещо песимістичні, часто бувають правдивими.

Для людей, які знають ціну ласки, земля є пердусім місцем радості і щастя. Але з природної точки погляду, як місце, де людина мусить страждати фізично і морально, земля є дуже часто долиною сліз.

Що зроблю, щоб спокійно знести мої страждання тоді, коли похорони, невдачі і недуги прийдуть роздирати моє серце і мучити тіло?

Одна послушниця, вступаючи до монастиря, запитала: „Чи в келії є Розп'яття?“ „Так“ — звучала відповідь. „У такому випадку не боюся нічого“. Якже ж не мав би я відваги зносити мої досвіди, коли Він, Учитель і Господь, страждав перший і стільки страждав!

Буду вчитися від Розп'ятого Христа як зносити страждання. Господи, нехай буде Твоя воля, не моя. Якщо можна, буду намагатися піднятися ще вище. Перрейв, що багато хворів і багато страждав каже, що легше в стражданні відмовляти „Величить душа моя Господа“ ніж вдоволитися простим: „Да. будет воля Твоя“. Має рацію. Страждання лишається стражданням, але думка, що наш хрест є з'єднаний з хрестом Христа, так його переминює, що для багатьох людей у стражданні, що живуть внутрішнім життям, Голгофта переминюється в Тавор.

Господи, коли прийде до мене страждання, навчи мене казати „фіят“, а коли хочеш і „магніфікат“.

110. ВІДПЛАТНА СПОКУТА

„Якщо любов і відданість, з якими голова св. Йоана спочила на Твоїх Грудях, Ісусе, могли хоч трішки злагіднити гіркість поцілунку Юди — тоді дозволь, щоб наші голови завжди спочивали на Твоїх Грудях“ (Кардинал Маффі, архієпископ Пізи).

Гіркість поцілунку Юди! Гіркість усіх юдиних поцілунків, які сталися по цім першім поцілунку невірного Апостола...

Христос казав до св. Марії Магдалини: „Найбільш болять мене образи зі сторони тих, які називають себе моїми приятелями“.

Мої приятелі! Мій приятель! Друже, чого ти прийшов? (Мат. 26, 50). Поцілунком видаєш Сина Чоловічого (Лук. 22, 48). Якже ж болить мене найменша образа, найменша неухажність, яких зазнаю. А Він, Учитель добрий — Він сама ніжність і ласкавість... Справді, якже ж Він мусів страждати. Петро відрікається Його тричі, Юда Його зраджує, всі Його покидають. Один св. Йоан вірно додержує йому товариства.

Господи Ісусе, витривав св. Йоан, а коли дозволиш, витриваю і я. Так, смію Тебе просити, щоб Ти прийняв мою жертву. Саме тепер розумію Твоє страждання. Тепер уже страждати не можеш. Але знаю, що моє теперішнє співчуття злагіднювало тодішні Твої муки. Чи дозволиш мені співчувати Тобі? Чи дозволиш мені цим надолужити Твої страждання? Чи дозволиш мені любити Тебе за тих усіх, які Тебе не люблять, величати Тебе за тих, які Тебе не величають, а може і зневажають.

Так, хочу, сину мій, хочу і бажаю цього. Але чи справді будеш мені вірний? Чи можу числити на тебе?

111. МАРІЯ

Президент одного соціалістичного міста хотів, щоб вежа дому праці перевищувала всі дзвіниці і вежі міста. Забув сердега, що вежі мають значення не тому, що височіють над землею а насамперед тому, що вказують на небо.

Треба влити трохи духової сили в наші матеріальні зусилля. Треба додати трохи надприродности до нашого світу сповідів, трохи неба до землі. Однією з найсолодших форм цієї співучасті духа і надприродности в нашому буденному житті — це Богослуження до Пречистої Діви.

Яка переміна життя, яка його окраса, яка поміч і надія, коли над кожною хвилиною нашого існування видніє благословенний образ Пресвятої Діви! Давніше над кожним домом, над малою не кожними дверима, на рогах вулиць, на оборонних мурах міст стояли статуї Мадонни. А скільки церков і катедр, збудованих у

цілій країні на честь Найсвятішої Матері з граніту й каменя, співає сьогодні величній молебень! У кожному місті, в кожному селищі, скрізь зустрінемо святиню, або хоч вітвар, присвячений Діві Марії.

Я також глядітиму, щоб у моїм серці горіла безупинна любов для Пречистої Диви. У моїй душі збережу для Неї окреме місце. Устами часто повторятиму, молитву до Матері Бога. Це не забагато мати в житті дві матері: одну матір земську (наскільки маю щастя ще її оглядати) — другу Матір там, у небі. Бувають на землі важкі хвилини для душі і для тіла. Якраз тоді пригадуватиму собі слова о. Фабера: „Всі добрі справи, які не мають успіху, не мають успіху лише тому, що замахало в них Марії“.

112. СВАТІШИЙ ОТЕЦЬ

Це мабуть Жоре говорив у 1903 році: „Хвилі ринуть і відступають від берегів моря, а Петрів човен, покинений хвилями, сідає на міліні“.

Де ж він це бачив, той фальшивий пророк, що радів передчасно упадком християнства? Св. Отець є сьогодні могутнішим ніж колинебудь.

В 1914 році 14 народів мали своїх представників при Ватикані. В 1921 р. — 24 держави висилають своїх послів до Столиці св. Петра.

До вчора Папа був в'язнем, сьогодні є справжнім сувереном дарма, що на малій території.

Але, чим же цей чисто зовнішній авторитет у порівнянні до авторитету духовного? Мешканець Ватикану не є для мене тільки монархом із широкою владою — в першу чергу він є тим, що так добре висловлюють чотири назви голови Церкви:

Папа. Слово це походить від здрібнілого слова „батько“ і висловлює доброту, і передусім доброту. Всі, що знають Пія XII, одноголосно признають, що доброта є його головною прикметою.

Св. Отець. Іде тут про святість уряду, а не про особисту святість людини. Проте скільки ж разів в історії обидві святости усе йшли поруч. Всі папи перших трьох віків (з виїмком двох) були мучениками. А від того часу скільки святих! Чи ж в останніх часах не

говорять про канонізацію т. зв. папи частого св. Причастя — Пія Х?

Найвищий священик. Два попередні означення висловлюють головню доброту. Два другі радше гідність. Зовнішньою ознакою королівського священства є тіара — потрійна корона, що означає потрійну владу: догматичну, законодавчу і судову.

Намісник Христа. Найкраще означення з усіх чотирьох. Я просив за тебе, щоб не маліла твоя віра... Паси вівці мої... а ворота пекла не переможуть...

Буду віддавати пошану Папі, буду любити і молитися за нього

113. СЛУЖБА БОЖА

„У Велику П'ятницю ми є особливо зворушені, бо в цьому дні згадуємо смерть Спасителя. Велику П'ятницю маємо щодня, бо щодня на вітарях піднімається хрест Голгофти“ (Босюе).

Служба Божа є дослівно тією самою жертвою, що й жертва на хресті. Той самий священик: Ісус Христос. Та сама жертва: Ісус Христос. Та сама, що й на Голгофті мета Христа: повна жертва хвали Богові і жертва за спасення світу. Існує тільки чисто зовнішня різниця.

Чи вірю у цю дійсну ідентичність. Чи справді в неї я вірю?

Як я слухав останньої Служби Божої? Може як та неуважлива, та нетямуща і жадна тільки зовнішніх вражень дитина? А може як той елегантний пан, з бородою, спертою на палицю, задивлений на носки своїх чобіт, що зрезигновано жде, поки не скінчиться ця предовга і нудна церемонія? Невже це не болюче?

Ісус Христос поновлює переді мною свою цілопальну жертву, поновлює для мене і переді мною постанову і наміри, які Його привели на Голгофту. А я дивлюся на це байдужий, знудьгований і сонний! „Ах, які ж тверді серця мають християни!“ — кличе Босюе. В мене не серце тверде. — Це віра моя слабка і далека. Це змісл моєї віри заціпенів і заціпенів.

На кожній Службі Божій викликуватиму в собі такі думки і почування, які жили б у мені, коли б я стояв у стіп хреста на Голгофті.

114. ЧИСТОТА ЧЕРЕЗ СВ. ЕВХАРИСТІЮ

„Христос під видом хліба й вина єднає своє життя з нашим фізичним життям. Невже починаєш розуміти, чим повинна бути християнська чистота? Христос є з'єднаний з тілом людини. Христос живе в нас так, як живе в нас частка з нашої матері“ (о. Енюс).

Чистота через Пресв. Евхаристію.

Вже хрищення зобов'язує мене до чистоти. Але як же ж заховати цю ніжну чистоту серед труднощів, спокус, бруду і болота нашої землі? Є один спосіб: єднати чисте Тіло Христа з нашим грішним тілом: причащатися.

Дуже часто люди, дивлячись на домагання Божого закону, не помічують, яку допомогу дає нам Господь, щоб цей закон сповнити. Не буду ніколи відділяти обов'язку від допомоги.

„Будь чистий“ — велить мені Господь. „Якже ж це зробити, Небесний Учителю? Я такий кволий!“ „Знаю про те, мій сину. І не крию цього перед тобою; без мене нічого не вдієш. Але чи я залишив тебе самого? Якже це? Даю тобі моє Тіло і мою Кров так часто, як цього забажаєш; кожного ранку, як тільки хочеш, щоб я тобі щоденно помагав нести твого щоденного хреста. Жалієшся на твою щоденну дорогу, а забуваєш про твій насушений хліб. Не відділяй одного від одного. Зумієш вчинити все з Тим, який бажає тільки твого добра. З'єднай твою неміч з Його могутністю. Невже серце наше не горіло, коли промовляв у дорозі? (Лук. 24, 42) — говорили учні з Емаус. Клич мене в твою дорогу. Кивот не є далеко. Разом зуміємо запевнити тобі перемогу“.

115. КОЖНОГО ДНЯ

Кожного дня люди зневажають, забувають, не хочуть знати, ненавидять і знеславлюють Господа Бога.

Кожного дня вороги атакують св. Церкву, несправедливі закони підважують її незалежність, гідність, намагаються позбавити чести і життя її членів.

Кожного дня на наших вітварях Ісус Христос з любови до нас відновляє свою хресну жертву на Службі Божій. А Його вороги хочуть Його знову розпінати і проклинають Його Євангеліє. „Немає сумніву“ —

казав єп. Гай — „що коли б Ісус Христос вернувся на світ, Його розп'яли б знову і то ще швидше, як за першим разом“.

Кожного дня Ісус Христос подає мені Пресв. Евхаристію із затишного кивота. Кожного дня з тієї тиші вітара Він кличе до мене: „Скажи, чи не вчинив я для тебе все, що вчинити можна? Та ж усе людство і тебе полюбив я до краю!“

Кожного дня гаснуть тисячі людських існувань... Одна година! Що ж це значить? 60 коротеньких хвилин! А одна хвилина? Кількадесят секунд! А проте одна хвилина, це менш-більш сто випадків смерті і стільки ж народин; сто окликів, що вітають життя і сто останніх зідхань. Одна година — це 6.000 домовин і 6.000 колисок. А скільки ж людям із цього числа Христова жертва не принесе користи... „Христос умиратиме аж до кінця світу“.

Кожного дня може тисячі душ попадають у важкі гріхи, наражуються на пекло, хто зна, може й дістануться до нього.

Чи думаю я про це?... Думаю про те, як забавитися, може як образити Бога. Те, що мене займає і хвилює — це є тільки суєта, дим, нірвана...

Справді, бідне те серце, яке проходить не затремтівши коло такої любови, коло таких страждань і небезпек, коло такої ненависти і яке хапається за те, що не варте навіть погляду.

Бідна та голова, яку кожна дрібниця зуміє зайняти, а якої такі величні справи не можуть захопити.

Переймуся врешті невимовною повагою людського життя.

116. ДОБРОДІЙНІСТЬ РЕКОЛЕКЦІЙ

„Боюся думати. Це захитало б і знівечило б устійнений порядок мого життя“ — говорив один юнак. Він зважився це сказати, але скільки ж є таких, що мають такий же погляд, хоч голосно цього не говорять.

Думання може змінити життя, це правда. Я лишаюся тим, чим я є тільки тому, що не бачу досить ясно, чим є моє життя.

Давно вже я вирішив роздумувати щодня над найважливішими питаннями людського життя, Щонайменше

10, найбільше 20 хвилин. Адже один психолог сказав: „Людина, яка б щодня пів години думала про свої інтереси, була б швидко засипана дощем золота“. Багатства надприродні варті мабуть цього самого зусилля.

Але що значить 10 або 20 хвилин денно? Моли-товній роздумі у стіп самого Бога — я радий би присвятити кілька днів. Є доми навмисно влаштовані для такої роздуми. Раз на рік замкнуся в їхніх мурах.

Такі слова (Альберта де Мен) глибоко мене вразили: „Ніхто — якщо самий не досвідчив цього — не знає, яку ціну мають ці три дні, вирвані з гуку, гамору, крику і турбот тієї землі а присвячені роздумі і льояльному іспитові своєї совісти... Смію твердити, що немає здоровішого, ліпшого і сильнішого приготування до приватного і публічного життя, до родинних і суспільних обов'язків, що немає нічого кращого і пожиточнішого для державних мужів, як і для звичайних людей“.

ЗАКІНЧЕННЯ

Я не маю наміру дати довершеної праці. Я хотів тільки подати кілька завваг і рефлексій — по можности сугестивних — які повинні бути близькими для молодого покоління. Таким чином намагався я викликати і розвинути в цього ж покоління особисту молитву.

Найбільшим моїм бажанням було так успішно навчити молодих тієї молитви, щоб моя допомога стала зовсім зайва.

Якщо ці листки можуть бути в дечому позиточні — заслугу треба приписати молодим. Автор віддає їм тільки те, чого від них навчився. Перебуваючи з ними разом багато років, чимало з цього скопиростав. Молодші і старші, учні і студенти, з якими жив або живе, навчили його стільки речей, що проста справедливість вимагає, щоб віддати їм хоч частину тих відомостей, що від них одержав, відомостей про їхні прикмети, потреби, аспірації, про їхні труднощі і мрії.

Але знаючи, як мало успішні є людські слова, хочби були і найвлучніші, якщо не доторкне і не просвітить їх Господь. Автор буде молитися щодня за тих усіх, які перегортаючи ці листки, шукатимуть у них допомоги, для щораз сильнішого з'єднання з Богом шляхом справді глибокої молитви.

З М І С Т

Назустріч життю	3
Кілька завваг про роздумування	5
I. Назустріч життю	
1. „Скажи мені, чи кості ті живуть?“	7
2. „Вийди, духу нечистий!“	8
3. Божа привабливість у душі	8
4. Святий Христофор	9
5. Зосередження	10
6. Пустеля	11
7. Святе роздумування	12
8. Білий одяг св. хрищення	13
9. Зрадлива' переміна	14
10. Затьміння християнського життя	15
11. Поцілунок Юди	15
12. Кара спомину	16
13. Кара звички	17
14. Тяжкий гріх	18
15. Одверте визнання віри	18
16. Хто ти такий?	19
17. Моральний поступ	20
18. Роковини мого хрищення	21
19. Ціна життя	22
20. Половинчатість	23
21. Життя з віри	23
22. Права католика	24
II. Сила духа	
23. На поготові	26
24. Сильна особовість	27
25. Воля	28
26. Мало, але — постійно	28
27. Боротьба	29
28. Малі обов'язки	30
29. Витривалість	31

30. Вірність ласці	31
31. Пересічність	32
32. Забава	33
33. Жертва	33
34. Дух офензиви	34
35. Здобути самого себе	35
36. Воля дійти до мети	35
37. Витривалість	36
38. Відплата	37
39. Малодушність	38
40. Важке завдання	38
41. Нemoжливе	39

III. Найпотрібніші чесноти

42. Рівність вдачі	40
43. Сильне переконання	41
44. Досвід	41
45. Ясність думки	42
46. Ознаки молодости	43
47. Вміти подякувати	43
48. Вміти обуритися	44
49. Емоційна любов	45
50. Ніжність почувань	46
51. Уважливість	46
52. Людські засоби	47
53. Звичайні діла	48

IV. Обов'язки стану

54. Братство мальконтентів	49
55. Смуток і радість	50
56. Обов'язок радості	50
57. Ласка і радість	51
58. Час посвячений Богу	52
59. Іntenція (намір)	53
60. Святість мученика	53
61. Моя кімната	54
62. Класти душу в кожне діло	55
63. Скільки маєш років?	56
64. Руки	56
65. Ініціатива	57
66. Бути визначним у своїм фаху	58
67. Бог в інтересах	59
68. Наставник	59
69. Світло на свічнику	60

70. Почуття солідарності	61
71. Парохія	62
72. Сповідь	62
73. Боже Слово	63
74. Духовний провідник	64
75. Приятелі	65

V. Апостольство

76. Сучасна хвилина	66
77. Пробоевики	66
78. Шукаючи нових земель	67
79. Моя участь у праці	68
80. Молодість	69
81. Наука сучасності	70
82. Великі бажання	70
83. Суспільне почуття	71
84. Дарувати самого себе	72
85. Поклик верхів	72
86. Царство Боже	73
87. Джерела апостольства	74
88. Границі посвяти	74
89. Зорганізована діяльність	75
90. Родинна єдність	76
91. „Подай даліше“	77

VI. Питання будучности

92. Жити	78
93. Приготування	79
94. Чи буду священиком?	79
95. Віддати все	80
96. Схиблене покликання	81
97. Подружжя	82
98. Беатріче	83
99. Любов	83
100. Заложення родини	84
101. Дідичність	85
102. Безсмертність	86

VII. Свята і Богослуження

103. Різдво	87
104. Вознесення і Преображення	87
105. Сошествіє св. Духа	88
106. П'ятнадцяте серпня	89
107. Пізнання Христа	89

108. Вчися від Христа любити Христа	90
109. Голгофта	91
110. Відплатна спокута	91
111. Марія	92
112. Святіший Отець	93
113. Служба Божа	94
114. Чистота через св. Евхаристію .	95
115. Кожного дня	95
116. Добродійність реколекцій . . .	96
Закінчення	98

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА ДОЗВОЛОМ ЦЕРКОВНОЇ ВЛАДИ.

